

Prof. Dr. Mesut Gülmez

İÇİMDEKİ UKDE

*İş Hukuku ve
Sosyal Politika Öğretilerinin
Sosyal İnsan Haklarıyla*

İ m t i h a n ı

(1938-2015)

Ankara, Ekim 2015

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	15
--------------------	----

I. BÖLÜM

1924 ANAYASASI DÖNEMİNDE ÖĞRETİ (1938-1961)	37
I. 1924 ANAYASASI VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	38
II. İŞ HUKUKU VE SOSYAL POLİTİKA ÖĞRETİLERİ	40
1. Ağaoğlu / Hüdaioğlu'nun Türkiye'de İş Hukuku	40
2. Tolga'nın İş Hukuku	40
3. Esen'in Türk İş Hukuku	41
4. Kessler'in İktisadi Siyaseti	41
5. Tuna'nın Grev Hakkı	42
6. Saymen'in İş Hukuku	43
7. Sunar'ın Türk Sendikalar Hukuku	44
8. Talas'ın İktisadi Siyaset Dersleri ve Sendika Hürriyeti	45
III. DEĞERLENDİRME	47

II. BÖLÜM

ÇATIŞMA KURALI ÖNCESİNİN İLK KESİTİ (1961-1995)	49
I. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ (1961-1982)	49
II. 1982 ANAYASASI DÖNEMİNİN İLK KESİTİ (1982-1995)	74
1. 1980 Sonları ile 1990 Başlarındaki Görüşlerim	76
2. Unutulmaması Gereken Bir Tartışma:	83
Onaylanmamış 87 Sayılı Sözleşmenin Bağlayıcılığı Sorunu	83
a. Görüşüm	83
b. Oğuzman ve Ekonomi'nin Görüşleri	87
c. Işıklı ve Talas'ın Yanıtları	90
3. Milli Komite Semineri Öncesindeki Yayınlar (1982-1995)	93
III. DEĞERLENDİRME	112

III. BÖLÜM

MİLLİ KOMİTE SEMİNERİ VE SONRASI (1995-2004)	117
I. GÜZEL VE TUNCAY'IN BİLDİRİLERİ VE GENEL GÖRÜŞMELER	118
1. Güzel'in Bildirisi ve Görüşü	119

2. Tuncay'ın Bildirisi ve Görüşü	134
3. Genel Görüşmeler: Ekonomi, Kutal, Çelik, Şahlanan, Taşkent, Andaç ve Esener'in Görüşleri	142
II. KUTAL VE ULUCAN'IN BİLDİRİLERİ VE GENEL GÖRÜŞMELER.....	147
1. Kutal'ın Bildirisi ve Görüşü.....	147
2. Ulucan'ın Bildirisi ve Görüşü.....	148
3. Genel Görüşmeler	148
III. SEMİNER SONRASINDA İŞ HUKUKU VE SOSYAL POLİTİKA ÖĞRETİLERİ (1995-2004).....	148
III. DEĞERLENDİRME	161

IV. BÖLÜM

ONAYLANAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİNİN ULUSALÜSTÜLÜĞÜ	165
I. İNSAN HAKLARINDA ÜYE DEVLET TEMELİNE DAYALI YÜKÜMLÜLÜK	167
II. İNSAN HAKLARINDA TARAF DEVLET TEMELİNE DAYALI YÜKÜMLÜLÜK	171
1. 2004 Öncesinde Uluslararası Sözleşmelerin İç Hukukta Etkisi ve Bağlayıcılığı Sorunu: Madde 90/Son Fıkranın İki Cümlesi ve	172
Uluslararası Hukuka Anayasal Göndermeler	172
a. İç Hukukta Usulüne Göre Yürürlüğe Koyma İşlemleri.....	172
b. Birinci Cümle: "Kanun Hükmünde" Sayılmanın Anlamı.....	173
c. İkinci Cümle: Anayasa Mahkemesi'ne Başvurulamamasının Anlamı	176
d. Anayasa'da Uluslararası Hukuka Yapılan Yollamalar ve Madde 90/Son Fıkra Kuralı Karşısındaki Anlamı	179
2. Mayıs 2004'te Yapılan Değişiklik ve Anlamı: Üçüncü Cümle	182
a. Madde 90 / Son Fıkra Yapılan Ekleme ve Gerekçesi	183
b. Ek Cümlelerin Uygulamada Yaratabileceği Kuşku, Duraksama ve Kimi Sorular	185
c. Sorulara Yanıtlar: Çatışma Kuralına İlişkin Düzenlemenin Anlam ve İçeriği	186
aa. Düzenleme, Taraf Olduğumuz Tüm İnsan Hakları Sözleşmelerini Kapsar	187
bb. Düzenleme, Yasalarla Sınırlı Sayılamaz	190
cc. Düzenleme, Uluslararası Sözleşmeleri Ulusal Hukuka Üstün Tutmuştur	192
dd. Düzenleme, Yargı Kadar Yürütme ve Yasamayı da Bağlar	194
ee. Düzenleme, Uluslararası Denetim Organları Kararlarının da Göz Önüne Alınmasını Gerekçendirir.....	198
III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	201
IV. VE BİR ÖNERİ	205

V. VE DE BİR EKLEME: HÜKÜMET DIŞARIYA DİYOR Kİ	208
VI. SON SÖZ ANAYASA MAHKEMESİ'NİN	210
1. Çatışmada, Ulusalüstü Hukuk Uygulanır	211
2. Çatışmada, İçtihatları da Kapsayan Ulusalüstü Hukukun Önceliği Vardır	214
3. Çatışmada, İç Hukuk Uygulanmaz	216
V. BÖLÜM	
ÇATIŞMA KURALI EKLENMESİNİ İZLEYEN DÖNEM (2004-2009).....	219
I. İŞ HUKUKU VE SOSYAL POLİTİKA ÖĞRETİSİNİN YAKLAŞIMI	219
II. DEĞERLENDİRME	243
VI. BÖLÜM	
ARMAĞAN MAKALESİNİ İZLEYEN DÖNEMDE ÖĞRETİ (2009-2015).....	247
I. 2009 ÖNCESİNDEKİ YAKLAŞIMINI SÜRDÜREN YAZARLAR	248
II. GÖRÜŞLERİNİ İLK KEZ AÇIKLAYAN YAZARLAR	278
III. AKADEMİK FORUMDA YAPILAN TARTIŞMALAR.....	310
1. Sağlam'ın Bildirisi, Yöneltilen Sorular ve Değıniler	311
a. Sağlam'ın Yanıt ve Görüşleri	314
b. Değırlendirme.....	317
2. Forumda Sunulan Diğıer Bildiriler ve Tartışmalar	320
IV. DEĞERLENDİRME.....	323
SONUÇ: SAPTAMALAR VE GENEL DEĞERLENDİRME	327
1. 2009 Öncesi İçın Saptamalar	328
2. 2009 Sonrası İçın Saptamalar.....	336
3. Genel Değırlendirme.....	340
KAYNAKÇA	347
Ek Çizelge	381

SUNUŞ

I.

Sözler değil yazılardır aslında, Gök kubbede hoş yada nahoş seda bırakan!
Dilden dile aktarılırken, değişmez çünkü yazılar sözler gibi!
Farklı yorumlanabilir ama, olduğu gibi kalır; uçup gitmez...
Hiçbir şey unutturamaz yazıları!
Âyinesi yazıdır akademisyenin, lafa bakılmaz!
Eğrisi de doğrusu da ölümsüzdür yazıların!
Özenlisi de, özensizi de... Okunanı da, okunmayı da...
Ama kalıcılık değildir ölümsüzlük her zaman! ¹

II.

Bu inceleme, ister istemez, iki cümle kurdurdu bana:

Zamanında söylenmeyen düşünce, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir!
Zamanında söylenen, ancak sonra unut(tur)ulan düşünce de, ne denli doğru olursa olsun, artık saygın değildir.

Bu cümleleri yada aynı anlama gelen bir benzerini daha önce dile getirenler de olmuştur belki...

Kendimi tutamayıp, iki “büyük laf” daha edeyim:
Eleştiri, bilimin onsuz olmaz, sanki tuzu biberidir.
Özeleştiri ise, bir erdemdir! Eleştiriye sindirebilmek de!

Sanırım, okuma bittiğinde, bu cümlelerin ve “büyük laflar”ın nedenleri daha iyi anlaşılacak ve anlamı da somutlaşacaktır...

¹ 2010’da yayınlanan Armağan makalesinde (bkz.: dipnot 4) olduğu gibi bu yapıtta da, incelediğim yayınlardan yazım yanlışlarına da dokunmaksızın tırnak içinde belirttiğim ayne alıntılar yapmaya özen gösterişimin bir nedeni de budur.

III.

Ve sadede gelmeden, yeri midir değil midir bilmem ama, Aziz Nesin'in yeneden anımsadığım özü eskimeyen bir öyküsünden alıntı yapacağım.

Kimi kimsesi olmadığından kendi ölüm haberini kendisinin verdiği bir Nasrettin Hoca fıkrasından başlayarak anlattığı "Altın Kirpi" öyküsünde,² uluslararası bir mizah yarışmasında kazandığı birincilik haberini coşkuyla yetiştirip ödülünü gösterdiği Yusuf Ziya Ortaç ve başka arkadaşlarının, " 'Yaa... Çok güzel!...' filan..." diyerek umursamazlıkla karşıladıklarını belirttikten sonra, okurlarına demişti ki:

"... zamanımızın olayları içinde bir yazarın Altın Kirpi değil altın deve kazanması bile önemli sayılmıyor" (s. 182).³

IV.

Tarih veremem ama, öteden beri İş Hukuku ve Sosyal Politika bilimlerinin, bir ucundan öğrenmeye başladığım insan haklarıyla iç içe ve doğrudan ilgili olduğunu düşündüm, söyledim ve yazdım.

Bunu, Dünyada ve Türkiye'de ilk düşünen, söyleyen ve yazan ben değilim elbette!

Söylemek ve yazmakla kalmadım; "disiplinlerarası bir disiplin" olduklarını düşündüğüm için, kapsadıkları sorunları "insan hakları perspektifi"yle ele almaya özen gösterdim ve yapabildiğimce de, gerek(tirdik)lerini yerine getirme çabası içinde oldum.

Çoğu kez uluorta kullanılan bu kavrama içkin yaklaşımın, ilkece herkesin kabul edeceğini sandığım son derece yalın ön koşulu ve ilk adımı şudur kanımca: İster dar ister geniş anlamlarda kavransın, iş hukuku ve sosyal politika bilimlerinin ilgi alanına giren konu yada sorunların genel olarak insan haklarıyla, ama özel olarak ve çok yoğun biçimde sosyal haklarla ilgili olduğunu görmek ve kabul etmek.

İkinci adımı, anımsatılması gerekirse de, sosyal hakların insan hakları olduğunu, ne var ki "insan haklarıdır" demenin asla yetmediğini ve yeterli olmadığını, evrensel değer ve ilkelerin sosyal haklar için de geçerli olduğunu hiç ama hiç unutmamaktır.

² Aziz Nesin, *Savulun Sosyalizm Geliyor*, Beşinci Basım, 2012, İstanbul: Nesin Yayınevi, s. 175-183 (Bir not: Bu öykünün, "kitabın 1968'de yapılan 2. basımına eklendiği" bilgisini aktarıyorum, MG).

³ Bu söz üstüne söz söylenemez biliyorum ama, ben de desem ki Aziz Nesin'e:
"Zamanımızda da, hiç durmaksızın değişen dünya artık bir başka türlü değişti ve değişmesini sürdürüyor ama, 'altın fil' kazansan da, yine değişen bir şey olmaz!"
Haksız sayılır mıyım bilmem?

Üçüncü adımı da, sosyal insan hakları alanında, pozitif ve içtihat hukukunun bütünsellik, bölünmezlik ve karşılıklı bağımlılığı ilkelerini göz ardı etmemektir.

Bu “olmazsa olmaz” ön koşulların kabul edilmesi yeterli midir?

Değil kanımca.

Bir adım daha öteye giderek diyeceğim ki, iş hukuku ve sosyal politika bilimlerinin kapsamına giren konu ve sorunların “disiplinlerarası” nitelik taşıması, incelemenin salt bu disiplinlere ilişkin kaynaklarla, özellikle ulusal pozitif hukuk ve içtihat hukukuyla sınırlı kalmamasını gerektirir.

Disiplinlerarasılık da, başka birçok komşu ve yakın disiplinin kuram ve uygulama alanlarında ortaya koyduğu bilgi ve birikimlerden özümseyerek yararlanmayı, ama onların yan yana sıralanmasından ibaret olmayan ayrı, söz konusu bilgi ve birikimlerin kaynaştığı özgün ve yeni bir senteze ulaşma amacına yönelik ciddi ve özenli bir çaba, yararlanma ve uygulamayı, sonunda da özümseyen bu bilgi ve birikimleri iş hukuku ve sosyal politika alanlarındaki bilgi ve verilerle bütünleştirmeyi gerektirir.

V.

Kısaca özetlediğim ve bu çalışmada da gerçekleştirmeye çalıştığım bu yaklaşım nedeniyle, başlangıçta Armağan makalesinde ⁴ olduğuna benzer bir dille, bu kez kapsama aldığım sosyal politika öğretisini de içerecek biçimde, “*İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretileri ve Ulusalüstü Sözleşmeler (Anayasa, Madde 90 / Son Fıkra Sorunu, 1938-2015)*” benzeri bir başlığın uygun olabileceğini düşündüm.

Konuyu öğretinin bütününe kapsamak üzere ayrı bir yapıt çerçevesinde ele almaya karar verdikten, araştırmayı bu yönde genişletip derinleştirdikten ve giderek öğretilerdeki köklü ve yaygın yaklaşımı da gördükten sonra, bu “kla-

⁴ Armağan makalesinin ilk dipnotunda, bu konuyu neden seçtiğimi aynen şöyle açıklamıştım: “Prof. Dr. Ali Güzel’e Armağan” için yazabileceğim çoğu güncel birçok konudan bunu seçmemin özel bir nedeni var:

İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Milli Komitesi’nin 1995’te düzenlediği ve sanıyorum ancak 1997’de yayımlandıktan sonra bilgilenme olanağı bulabildiğim seminer bildirimlerini, kuşkusuz öncelikle Ali Güzel’in ve Can Tuncay’ın bildirimlerini okuduğumda (*ILO Normları ve Türk İş Hukuku*, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri, Kamu-İş Yayını, Ankara, 1997), sempozyuma –çağrılmadığım için– katılmadığımdan çok hayıflanmıştım. Değerli meslektaşlarımdan bildirimlerini soluk soluğa okurken, bir yandan da “karşı görüş ve eleştirilerimi” hemen sıralamaktan kendimi alıkoyamadığım notlarıma “*gıyabi bir tebliğ*” başlığını koymuştum!..

1980’li yılların ikinci yarısından başlayarak ilgilendiğim ve birçok yazı ve makale ile düşüncelerimi ortaya koyduğum bu konuda, zamanı geldiğinde yazılacak makaleler listesinde hep yer alan “iş hukuku öğretisi” özelinde bir inceleme yapma isteğim, yıllar sonra ancak bilimsel yaşamdan erken emekli olmayacağını düşündüğüm ve olmamasını dilediğim sevgili dostum Ali Güzel için kaleme aldığım bu makale ile gerçekleşebildi.

sik” başlığın içeriği yansıtmakla birlikte irdelediğim sorunun özünü ve benimlediğim temel yaklaşımı daha açık biçimde anlatmadığını, bir türlü içime sinmediğini düşünmeye başladım...

Ve sonunda yapıt; özü ve eleştirinin, sitem ve dokundurmalarından en sertine değin her doz, tür ve düzeyine tanık olunabilecek yaklaşımı ile bağdaştırdığımı düşündüğüm kendi adını buldu!

Bulmasına buldu! Ama bir eksiğiyle!

“Adını buldu” dediğim uzun ve açıklayıcı başlığa, belki “edebî” bulanların karşı çıkabileceği bir ekleme daha yaptım:

“İçimdeki Ukde!”⁵

2009’da yazdıklarımın –birkaç istisna dışında– yazına yansımamış, daha açık bir dille öğretiye yönelttiğim eleştirilerin yanıtsız, yansımaz ve sonuçsuz kalmış olması, 1938’den başlayarak, sorunu öğreti ve kaynaklar boyutuyla daha kapsamlı biçimde inceleyip değerlendirme fırsatı sağladı.

Bu nedenle, özellikle iş hukuku öğretisine teşekkür etmek isterim!

İçtenlikle, ama gerçekten üzülererek!

Yalnızca bir makalenin yeterli olacağını düşündüğüm bir sorunu yapıt düzeyinde inceleyerek, dağınık ve bölük pörçük bilgileri tarihsel süreç içinde topluca değerlendirme olanağı verdiği için...

Öğretinin bir tür “gayri resmi akademik geçit töreni” niteliği taşıyan bu çalışmaya neden olduğu için...

Ve bir de, bazı iş hukuku ve sosyal politika yapıtlarıyla ilk kez tanışma fırsatı verdiği için!

VI.

Bu yapıt; benim, 1961 Anayasası’nı izleyen yıllarda bile İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi programında “seçmeli ders” olarak yer alan “iş hukuku”nun öğrencisi olmayan ve üstüne üstlük, resmi burslu olarak yurt dışında başka bir alanda görme fırsatı yakaladığım doktora öğrenimi sırasında da bu konuların uzağında kalan biri olarak, önce sıfırdan ve tarihten başlayıp öğrenme çabasına girdiğim ve sonra da bir ucundan katkıda bulunduğum bir alanda, incelediğim ilk (1938) ve son (2015) yapıtların yayın tarihleri göz önüne alındığında, 77 yıllık bir dönemi kapsıyor.

⁵ Bu eklemeyi, yayıncıların “çarpıcı” başlıkları yeğledikleri konusunda dikkatimi çeken Aziz Çelik’in kısa başlık önerisi üzerine yaptım.

“Çarpıcı” bulunur mu bilmem ama, “İçimdeki Ukde”, Armağan’a yazdığım yukarıdaki dipnotu anımsayınca, kendiliğinden ve bir çırpıda başlığın önüne ekleniverdi.

1997’de, Seminer Kitabı elime geçer geçmez okuyup karaladığım ilk notlara koyduğum “giyabi tebliğ” başlığının başka bir anlamı olamazdı çünkü!

Meğer ne büyümüş içimdeki ukde! Durdukça, daha da büyümüş, büyütülmüş!

Makaleye sığamamış, kitap olmuş!

Aşağıda, çizelgelerle ayrıntılı olarak sayısal dökümünü vereceğim gibi, her iki alandan toplam 388 yapıt ve –birkaçı da baskı aşamasında olan– makalesini değerlendirdiğim akademisyen sayısı giderek yükseldi ve sonunda 100’ü de aşarak 105’te noktalandı!

Özellikle belirtmek isterim ki Armağan’da yayınlanan ilk metinde, başlangıçta, yalnızca Milli Komite semineri sonrasını ele almayı, yani 1995 öncesine girmemeyi düşünmüştüm. Ne var ki, özellikle iş hukuku öğretisi açısından kilometre taşı olarak gördüğüm seminer öncesi dönemde birkaç yazarın bu sorunu ele alıp tartıştığını, ancak aralıklı da olsa üstelik 2004’te eklenen çatışma kuralı varmışçasına sözleşmelerin yasalara üstün olduğu yolunda savundukları görüşlerin iş hukuku yazınında görmezlikten gelindiğini saptayınca, gerek yazarlar ve yayınları, gerekse tarihsel olarak çalışmanın kapsamını genişletmeye karar vermiştim.

Armağan’da yayınlanan makaleyi güncelleme ve genişletme sınırlarını aşan bir çerçevede ele alırken, 2004 öncesini ve sonrasını kapsamak üzere, bir yandan iş hukuku yapıtlarının dışında makale, bildiri ve yazıları, öte yandan da iş hukuku öğretisinin yanı sıra, konuya değinenlerin çok yaygın olmadığını düşündüğüm sosyal politika öğretisini de ilk yapıtların yayınlandığı 1940’lı yıllardan başlayarak göz önüne aldım.

Hemen belirteyim: “İş hukuku öğretisi cephesinde yeni bir şey yok!”

Kapsama aldığım sosyal politika öğretisi de, özünde farklı değil!

İstisnalar ise, sözcüğün gerçek anlamının gerektirdiği kadar!

Armağan makalesine nokta koymamı izleyen yaklaşık altı yıllık dönemde de, yapıtların üst üste yenilenmiş bas(k)ılarında, birkaç istisna dışında, baskın yaklaşım ve görüş, ama aynı zamanda “kronik” nitelik kazanmış yanlışlar da sürüyor!⁶ Üstelik, kimi zaman “yaratıcı (!)” nitelikte bazı sözcük ve kavramların kullanılmasıyla yenilerinin de eklendiği bu yanlışlara, madde 90/son fıkrada yapılan düzenlemeyle ilgili sorunlar konusundaki görüşlerini ilk kez incelediğim yazarların özellikle 2012 sonrasındaki yapıt ve makalelerinde de yaygın olarak rastlanıyor.

Şaşırmamak elde değil:

Nasıl oluyor da, anlam ve sonucu düşünülmeden kullanılmış sözcük ve kavramların yer aldığı birkaç satırlık ve kimi zaman salt değinmiş olmak için eklenen “yasak savıcı” bir açıklamayla sayısız yanlış yapılabiliyor?!...

⁶ Asla bir arada bulunmaması gereken iki sözcükle “akademik tembellik” olarak tanımlayabileceğim bu tutumun bir başka örneği de, bazı iş hukuku ve sosyal politika kitap ve makalelerinde “yanılgı” değil “yanlış”ın hâlâ sürdürüldüğü 1909 Tatil-i Eşgal Kanunu’nda “grev yasığı” bulunduğu savıdır ne yazık ki!

Görüşü değil, savı!

Görüş olsa, gerekçeleri açıklanır ve karşı görüş tartışılır çünkü!

Nasıl oluyor da, bir kaynaktan aktarılan bilgi, doğruluğu araştırılmadan yinelenabiliyor?!

Ve yine nasıl oluyor da, hiç değilse Anayasa maddesine bakılmadan, bakılmışsa da sözcük ve kavramlar değiştirilerek alıntı ve yorum yapılıyor?!

Ama her şeye karşın, “yok” dediğim iş hukuku cephesinde yeni bir şeyler olacağına ilk “işaret fişekleri”nin belirmeye başladığını da umutla eklemeliyim!

Bunu, aynı zamanda açıkça dile getiril(e)meyen örtük bir özeleştirici olarak değerlendirmek doğru olur mu bilmem?

VII.

İş hukuku ve sosyal politika öğretisi, *1990’lı yılların ortalarına değin*, başta Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ / ILO) sözleşmeleri olmak üzere, genel olarak sosyal insan haklarına ve özel olarak da sendikal hak ve özgürlüklere ilişkin onaylanmış uluslararası insan hakları sözleşmelerinin iç hukuktaki yeri, değeri, doğrudan etkisi ve kendiliğinden uygulanabilirliği sorunları üzerinde yeterince, hatta birkaç istisna dışında neredeyse hiç durmamış, “istisna” nitelikli yapıt ve makalelerdeki farklı ve karşıt görüşleri de, yine birkaç yazarın katılmadığını belirtmesinin dışında, akademik düzeyde tartışmaya değer bulmamıştır. Bu alanda dile getirilen ilk “öncü” görüşleri de (Esener ve İzveren) görmezlikten gelmiştir.

Ama daha önemlisi, bu görüşleri savunan bazı yazarlar da (Esener, Centel ve Şahlanan), sırasıyla 1966 ve 1967 ile 1974’te, 1992’de ve 1995’te dile getirdikleri görüşlerini yapıtlarının sonraki basılarında ve / yada konuyla ilgili görebildiğim makalelerinde ve çeşitli toplantılarda yaptıkları konuşmalarda ne yinelemiş, ne de benimseyip benimsemedikleri konusunda herhangi bir açıklama yapmıştır. Öğreti de, suskun kalmayı yeğleyen bu yazarların görüşlerine nedense değinmemiştir. Bunu, sık sık vurgulayıp anımsatma gereği duyduğumu şimdiden belirtmek isterim.

Genel olarak öğretisi, ama özellikle iş hukuku öğretisi bu sorunu, hemen tümünün yazarlarınca “ders kitabı” olarak okutulduğunu düşündüğüm yapıtların “iş hukukunun kaynakları” konusuna ayrılan sayfalarında, “ulusal” kaynaklara ek olarak “uluslararası” kaynaklara ilişkin bilgiler verme bağlamında ele almıştır. Toplu iş hukukuna ilişkin yapıtlarda ise, doğal olarak, sendikal haklarla ilgili sözleşmelerden söz edilmiştir. Bilgi verilen uluslararası kaynakların iç hukuk açısından taşıdığı anlam üzerindeyse durulmamıştır.

Gerçekten iş hukuku öğretisi, saptayabildiğimce üç yazar (Esener, İzveren ve Centel) dışında, 1961 yılında ilk anayasal düzenlemenin yapılmasından sonra da, başta UÇÖ sözleşmeleri ve kuşkusuz sendikal hak ve özgür-

lükleri uluslararası güvenceye alanları olmak üzere, kaynaklar arasında değinilen uluslararası belgelerin (antlaşmaların / sözleşmelerin) bağlayıcılığı, kurallar sıradüzenindeki yeri, önceliği ve doğrudan uygulanabilirliği gibi sorunlar üzerinde durmuş değildir. Gerek bireysel ve gerekse toplu iş hukuku ile ilgili uluslararası sözleşmelere “uluslararası kaynaklar” olarak yer veren öğretti, kimi zaman ülkemizce onaylanan sözleşme başlıkları ile ilgili ve sınırlı olan “uygun bulma yasaları”nın tarih ve sayılarını sıralamakla, kimi zaman da –daha çok özgül çalışmalarda– içeriklerini özetleyip, ilgili sözleşmeler konusunda pozitif metinleriyle sınırlı bilgiler aktarmakla yetinmiştir. Anayasa’daki anlatımla, yasama ve yürütme organlarınca iki işlemin gerçekleştirilmesi anlamında ⁷ “*usulüne göre yürürlüğe konulan*” –kısaca “onaylanan”– UÇÖ sözleşmelerinin iç hukuk düzenlemeleri ve özellikle yasalar karşısındaki durumu ile bir kural çatışması olasılığında sorunun nasıl çözüme bağlanacağı vb. konular, yeterince temellendirilmeyen ve gerekçesi açıklanmayan çok kısa açıklamalarla yetinen birkaç yazar dışında, 1995’te gerçekleştirilen Milli Komite seminerine değin kapsamlı biçimde ele alınmamıştır.

Üstelik bu sorun, 87 sayılı sözleşmenin onaylanmadığı için Türkiye’yi bağlayıp bağlamadığının, daha doğrusu “taraf devlet” olarak değil “üye devlet” olarak bağladığının tartışıldığı 1986’da ve izleyen dönemde de, ilgili bölümlerde değindiğim birkaç satırlık açıklamalar dışında, özgün bir çalışmada ele alınmış değildir. İzleyen yıllarda, 87’nin bu yönüyle de bağlayıcı olduğunu savunmak üzere birinciel kaynaklara dayanarak kaleme aldığım bir makale ise (1989a), Armağan makalesi gibi, öğretinin ne ilgisini çekmiş, ne de herhangi bir eleştirisine yol açabilmişti!

Onaylanmış sözleşmelerin pozitif metinleri ile özellikle evrensel ölçekte UÇÖ bağlamında ve sisteminde “taraf” ve “üye” devletlerce, bölgesel ölçekte de Avrupa Konseyi (AK) bağlamında ve sisteminde “taraf” devletlerce uygulanmasına ilişkin denetim organları kararlarından oluşan uluslararası çalışma hukukunu, daha genel bir dille *uluslararası sosyal insan hakları hukukunu*, 1961 ve 1982 Anayasalarında temelde aynı kuralla düzenlenen –dolayısıyla onaylanmış sözleşmeleri ulusal hukukla bütünleştiren– “tekçi” yaklaşıma aykırı biçimde, ulusal hukukun parçası olarak görmeyen ve görse (?) de gereğini yapmayan, bu nedenle de temelde yargı organlarının ulusal düzenlemelere öncelik verip bunu önkoşul sayan egemen tutumunu sürdürmesine katkıda bulunduğunu düşündüğüm bu yaklaşım, ulusal iş hukukunun içtihat yoluyla

⁷ Şimdiden belirteyim ki, ileride yeri geldikçe değinip eleştireceğim gibi birçok yapıtta ve makalede, son yıllarda yayınlanmış olanları da kapsamak üzere, sırasıyla sözleşmelerin onaylanmasını uygun bulma yasasının kabul edilmesi ile onaylanarak Resmi Gazete’de yayımlanması koşullarından yalnızca birincisiyle sözleşmelerin “onaylandığı” yolunda hukuksal yönden “yanlış” olarak nitelemekte sakınca görmediğim bilgiler yer almaktadır.

daha ileri kurallar içeren insan hakları uluslararası sözleşmeleri ve ortak hukuku doğrultusunda gelişmesini tıkayan, “asgari eşik” nitelikli uluslararası çalışma hukukuna uyumunun daha ileri düzeyde gerçekleşmesini engelleyen en önemli etkenlerden biri olmuştur.

Kuşkusuz bunun temelinde, iş hukukunun insan haklarıyla ilgisini kurmayan, görmeyen, görmezlikten gelen ve görenlerin de “ILO’nun 87 ve 98 sayılı sözleşmelerinin insan hakları sözleşmeleri olduğunu” söylemekle yetinen, sözleşme ve içtihat bütünselliğini yadsıyan, uyumlu ve aykırı kurallar saptanmasından öteye geçmeyen ve sonuçta, iç hukukta özel düzenleme yapılmasında direten yaklaşımlarının bulunduğunu belirtmek isterim.

VIII.

1961 Anayasası öncesinde, uluslararası antlaşmalar ve iç hukuk ilişkileri konusunda herhangi bir –özel– anayasal düzenleme yapılmış olmasa da,⁸ sonuç olarak Armağan makalesinin 2010’da yayınlanan ilk metninde, konuyu ilk iş hukuku yapıtlarından başlayarak üç büyük başlıkta incelemiştım.

İlk dönem, iş hukuku alanındaki kaynakların ancak bir elin parmaklarınınca olduğu ve yalnızca birinin toplu iş hukukuyla ilgili bulunduğu 1961 Anayasası öncesini, yani 1924 Anayasası döneminde kabul edilen 1936 ve 1947 yasalarının yürürlükte olduğu yıllarda yazılan ilk yapıtları kapsıyordu (1938-1961).

Bu kez de, ilk sosyal siyaset / içtimai iktisat yapıtları ile birkaç makaleyi de kapsamak üzere, 1938-1961 yıllarını kapsayan bu “erken dönem”i, *I. Bölüm* olarak ele aldım.

İkinci dönem ise; 1961 Anayasası’ndan başlayarak, uluslararası sözleşmelerin usulüne göre yürürlüğe konulması konusunda 1961’deki düzenlemeyi özünü etkilemeyen birkaç değişiklikte aynen alan 1982 Anayasası’nun 90. maddesinin son fıkrasına çatışma kuralı olarak üçüncü cümle eklendiği 2004 yılına değin uzanıyordu (1961-2004).

Ne var ki, aynı anayasal düzenlemenin yürürlükte olduğu bu dönemde, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Milli Komitesi’nin 1995 yılında düzenlediği seminerin, iş hukuku öğretisinin soruna yaklaşımı yönünden “dönüm noktası” olarak özel bir önem taşıdığını düşünerek, seminer öncesi ve sonrasını iki ayrı alt başlıkta ele almakta yarar görmüştüm.

⁸ Türkiye’nin 1932’de UÇÖ’ye, 1945’te Birleşmiş Milletler’e ve 1949’da da Avrupa Konseyi’ne üye olmasından önce kabul edilmiş ve gerek evrensel gerekse bölgesel ölçekli insan hakları sözleşmelerinin de İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra kabul edilmeye başlanmış olması nedeniyle, 1924 Anayasası’nda 1961 Anayasası’ndakine benzer doğrudan ve açık bir düzenleme yapılmamış olması, kanımca olağan sayılmalıdır.

Bu yapıtta ise, onaylanan sözleşmelere çatıştığı yasalar karşısında üstünlük tanıyan anayasal düzenlemenin yapıldığı 40 yılı aşkın bu uzun dönemi iki ayrı bölüm olarak düzenleyip, çatışma kuralı öncesinin ilk kesitini **II. Bölüm** olarak ele aldım (1961-1995). Bu Bölümde, 87 sayılı sözleşmenin henüz onaylanmadığı dönemde, iki ünlü iş hukuku akademisyeni ile iki ünlü sosyal politika akademisyeni arasında yapılmış, asla unutulmaması gerektiğini düşündüğüm tarihsel bir tartışmaya özellikle yer verdiğimi belirtmeliyim.

Bir yandan önemi ve kapsamı nedeniyle, öte yandan da iyimser bir yaklaşımla izleyen yıllarda öğretilerde kimi yansımalarının olabileceğini varsayarak, Milli Komite seminerinde sunulan bildirimlerin tümünü, genel görüşmelerde yapılan tartışmaları ve semineri izleyen dönemdeki başlıca yayınları, seminerden çatışma kuralına değin uzanan ikinci kesit olarak (1995-2004), ayrı bir bölümde inceleyip değerlendirdim (**III. Bölüm**).

Armağan makalesinde; 1980'li yılların ikinci yarısından beri, her dönemde savunduğum görüşleri, inceleyip değerlendirdiğim yapıt ve makalelerden önce, temelde hiçbir eklemeye bulunmaksızın o yıllarda yayınlanmış makalelerden özet alıntılar yaparak aynen koymuştum. Yine, madde 90/son fıkraya üçüncü cümle olarak 2004'te ilk kez eklenen çatışma kuralı konusundaki görüşlerimi de, makale sınırlarını daha da aşmama kaygısıyla, bu düzenleme erresinde kaleme aldığım kapsamlı bir makalenin Sonuç bölümünde maddeler olarak sıraladığım özeti aktarmakla yetinmiştim.

Yapıtta ise, bu makalenin tümüne, genel olarak bu alana ilişkin öğretiyi yeniden inceleyip değerlendirme anlamında kapsamlı eklemelere gerek görmediğim, zorunlu ve dolayısıyla sınırlı bir güncellemeyle yetindiğim tam metnine, **IV. Bölüm** olarak yer verdim.

Bununla birlikte, ilgili olabileceği yerlerde değerlendirmek yerine, bu bölümün sonuna üç önemli ve zorunlu olduğunu düşündüğüm eklemey yaptım.

Önce, yüksek yargı organlarının ulusalüstü insan hakları sözleşmeleri ile denetim organlarının kararlarını içtihatlarında kullanma yaklaşım ve yöntemleri yönünden süregelen farklı ve çelişkili tutumlarının yol açtığı hukuk güvenliği ve saygınlık bunalımına çözüm bulmak amacıyla 2013'te kaleme aldığım bir karar eleştirisinde (2013d) dile getirdiğim "*Bir Öneri*"yi, bir kez daha anımsatmak üzere ekledim. Çünkü ne yazık ki, Anayasa Mahkemesi'nin ulusalüstü hukuk ve yerleşik içtihatları ile çelişen kararları eksik olmuyor!

Ardından, "*Hükümet Dışarıya Diyor ki*" diyerek ve özellikle AKP hükümetinin ikiyüzlülüğünün örnekleri olarak, önce 2007'de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne gönderdiği yazıda ve sonra da 2003'te onaylanan ESKHUS için ancak 2008'de gönderebildiği ilk ayrıntılı raporunda açıkladığı madde 90/son fıkra kuralının anlamı, özellikle de onaylanan sözleşmelerin doğrudan etkisi

ve yargı organları önünde ileri sürülebilir nitelik taşıdığı konusundaki “resmi” görüşünü aktardım. Bu bağlamda, yasa uygulayıcısı kamu görevlilerinin, özellikle görüş, karar ve uygulamalarıyla devlet personeli, içişleri (güvenlik) ve çalışma bürokrasisinin elbirliği yaparak sendikal haklara ilişkin ulusalüstü insan hakları sözleşmelerine uymamakta direnmelerinin gerekçesini açıklayan – ama aslında, kendisi içten olsa da, içerde ve dışarda farklı bir politika izleyen AKP hükümetinin içtensizliğini ortaya koyan– ÇSGB’den bir üst düzey yöneticinin açık yürekli itirafına da yer verdim.

Eklemediğim üçüncü başlıkta ise, “*Son Söz Anayasa Mahkemesi’nin*” diyerek ve madde 90/son fıkranın “makûs talihi” konusunda bir dönemeç oluşturacağını ve tüm iyimserliğimle iş hukuku ve sosyal politika öğretilerinde olumlu yansımalarının olacağını umarak, 2013 sonrası bireysel başvuru kararlarında benimseyip yinelediği –İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararlarına koşut– yaklaşımına değindim. AYM’nin, çatışma durumunda, onaylanan sözleşmelerin öncelikle uygulanması zorunluluğunun denetim organları içtihatlarını da kapsadığı ve bu düzenlemeden doğan yükümlülüğün yargının yanı sıra “uygulayıcılar”a da yönelik olduğunu vurguladığı –incelediğim yapıt ve makalelerde yansımalarını göremediğim– yerleşik görüşünden alıntılara yer verip değerlendirmeler yaptım.

Çatışma kuralının madde 90/son fıkraya eklendiği 2004’ten Armağan makalesine nokta koyduğum 2009’a değin uzanan dönemde yayınlanan yapıt ve makaleleri, izleyen bölümde inceledim (*V. Bölüm*).

Amacım, onaylanmış insan hakları sözleşmelerine yasalar karşısında “doğrudan” uygulanması gerekli “ulusalüstü” kaynak olarak öncelik ve üstünlük tanıyan, böylece de özellikle Uluslararası Hukuk, İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku öğretilerinde süregelen görüş ayrılıklarını bir yönüyle sonlandıran çatışma kuralının iş hukuku ve sosyal politika öğretilerindeki yansımalarını görmek ve göstermekti. Ne var ki, 2004 sonrasında ve hatta 10-11 yıl sonra yayımlanmış kimi yapıt ve makalelerde bile bu düzenlemeye hiç değinilmediğini, madde 90/son fıkradan yapılan alıntılarda yalnızca ilk iki cümleye yer verme alışkanlığının sürdürülmüş olduğunu, düş kırıklığına uğrayarak, ama en çok öğrenciler adına üzülererek gördüğümü şimdiden belirtiyorum.

Armağan makalesi ile yapıtın yayınlanması arasındaki yaklaşık altı yıllık dönemi ise, aynı zamanda –bir işveren sendikasının düzenlediği– “akademik forum” toplantısında yapılan tartışmalara da değindiğim *VI. Bölüm* olarak ele aldım. Yayınları, değindiğim 2009 öncesindeki görüş ve yaklaşımını aynen sürdüren yazarlar ile görüşlerine ilk kez yer verdiğim yazarları ayrı alt başlıklarda inceleyerek değerlendirdim.

Buradaki amacım da açıktı: İş hukuku öğretisine yönelttiğim eleştirilerin, 2009-2015 arasındaki dönemde yayınlanan yapıt ve makalelerdeki yansımalarını, eleştirilerime verilen (?) yanıtları, hiç değilse onay işlemleri konusunda yinelenen yaygın yanlışların düzeltildiğini görebilmek!

Bir elin parmaklarından da az sayıda yazarın göndermede bulunduğu Armağan makalesindeki eleştirilerimin hiçbirini yanıtlanmadığı gibi, altını çizip yeniden ve yeniden vurgulamaktan usanmadığım yanlışların düzeltilmesi şöyle dursun, eskilerine “kendine özgü” yenileri de eklenmiştir!

Yararlanan kaynaklardaki bilgilerin yanlışlığı ve eskiliği, yanlış ve yanlışların daha da artmasına yol açmış doğal olarak!

Onun içindir ki, “iş hukuku öğretisi cephesinde yeni bir şey yok!” demekten alıkoyamadım kendimi...

Onun içindir ki, eleştiri ve özeleştiri konusunda birkaç “büyük laf” ettim!

Ve onun içindir ki, “Altın Kirpi” öyküsüne gönderme yaptım!

IX.

Böylece sonuç olarak, 80 yıla yaklaşan bir dönemde, iş hukuku ve sosyal politika akademisyenlerinin uluslararası sosyal insan hakları sözleşmeleri karşısındaki yaklaşımının madde 90/son fıkrada yapılan düzenleme kapsamına giren değişik yönlerine ve ortaya çıkardığı sorunlara ilişkin toplu ve tarihsel bir dökümünü, eleştirel bir inceleme ve değerlendirmesini yapmaya çalıştım.

Yaşadığım düş kırıklığının nedenlerinden kimilerini sıralamak gerekirse; özellikle iş hukuku öğretisinin önemli bir bölümünün bu konudaki duyarlılığının neredeyse “yok mesabesinde” olduğunu, sınırlı bir bölümünün soruna dar bir çerçevede ve uluslararası yazındaki gelişmelere ilgisiz kalarak son derece sınırlı bir kaynakçayla yaklaştığını ve yararlandığı kaynakları güncellemediğini belirtmeliyim.

Öğreti, sözleşme-yasa çatışmasını, bir “insan hakları” sorunu olarak görmediği için, genel olarak madde 90/son fıkraya değinmekle birlikte, hem insan haklarının bölünmezlik, bütünsellik ve karşılıklı bağımlılık ilkelerini ve gereğini, hem de Anayasa’nın bütününe göz önüne alıp “*insan haklarına saygılı ve dayalı devlet*” ilkesini göz ardı ediyor. Başlangıçta öngörülen “*Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanma*” ilkesine ise, hiç değinmiyor. Üstüne üstlük, bu anayasal ilkeleri göz ardı ederek aynı yaklaşımı benimseyen yüksek yargı kararlarını da gerekçe gösterip, “*onaylama yetmez, yasayla iç hukuka da aktarılmalıdır*” diyerek, ulusal mevzuatçı katı yaklaşımına bağlı kalmayı sürdürüyor. Yasa koyucuya, yürütmeye ve yargıya yönelik eleştirel tutum takınmaktan, Anayasa ve yasalardaki aykırılıklara değinmenin ötesinde, pozitif düzenlemeler ve denetim organları kararlarından

oluşan ulusalüstü insan hakları hukukuna uygun önerilerde bulunmaktan kaçınıyor.

X.

İş hukuku öğretisinin bütünüyle tüketildiği anlamına gelmemekle birlikte bu alandaki başlıca kaynakları içerdiğini düşündüğüm *Armağan makalesinde* incelenen yapıt ve makale sayılarına ilişkin kısa istatistiksel bilgiler vermenin, bu yapıt kapsamına aldığım tüm yayınlarla karşılaştırma yapma açısından da ilginç olacağını sanıyorum.

Özet olarak sıralamak gerekirse, *2009 öncesinde* bu bilgiler şöyle idi:

- Anayasa madde 90/son fıkra kuralı bağlamında; aynı yazarın yapıtının ilk, ikinci ve izleyen basıları ile ortak yazarlı yapıtlar göz önüne alındığında, *1938-2009 yılları arasında* yayımlanmış olan toplam 70'i aşkın yapıt incelenmiştir. Bunlardan kimilerinin, erişilebilen ikinci ve izleyen basıları da incelenmiştir.
- Son 20 yılı (2009 öncesindeki 20 yılı) kapsayan dönemde yayımlanmış konuyla ilgili makalelerden erişilebilen 13'ü incelenmiştir.
- Görüşlerine yer verilen yazarlardan 7'sinin, aynı zamanda yapıt ve makalesi bulunmaktadır. Dolayısıyla, 13 makale yazarından 6'sının yapıtları incelenmemiş, daha doğru bir anlatımla, konuyla ilgili yapıtlarının bulunup bulunmadığı –çoğunun bu konuya değinen bir yapıtının olmadığı düşünüldüğünden– araştırılmamıştır.
- Toplam 9 ortak yapıtın yazarlarının da –biri dışında– aynı görüşü paylaştıkları varsayıp yazarlar ayrı ayrı göz önüne alındığında, sonuç olarak, iş hukuku öğretisinde 50 dolayında “farklı yazar”ın konuyla ilgili görüşleri incelenmiş olmaktadır. Ancak birçok yazar, görüleceği gibi, bu konuda herhangi bir görüş açıklamamıştır.
- Ortak yazarlı olan toplam 9 yapıtın; 1'i 4 yazarlı, 2'si 3 yazarlı ve 6'sı da 2 yazarlıdır.
- Yapıtlar arasında, 2004 değişikliğinden sonra bile, konuya hiç değinmemiş olanların bulunduğunu ve sayılarının da küçümsenemeyecek düzeyde olduğunu şimdiden belirtiyorum.
- Ayrıca, yapıtları incelenenlerden 20 dolayında yazarın bir başka yapıtının da bulunduğunu yada aynı yapıtının ikinci ve izleyen basılarının yapıldığını da ekliyorum.

XI.

Yukarıdaki bilgi ve saptamaların Armağan makalesine ve kapsadığı 1938-2009 dönemine ilişkin olduğunu bir kez daha anımsatıp, bir yandan iş hukuku öğretisinden aynı yazarların *2009-2015* arasında yayınlanan ve / yada yeni bası-

ları gerçekleştirilen yapıtlarının yanı sıra, 1940'lı yıllardan başlayarak taradığım birinci kuşak sosyal politika akademisyenlerini de kapsayan yaklaşık altı yıllık bu döneme ilişkin benzer –kimileri teknik– bilgiler vererek bazı *sapta-malar* yapmak gerekirse, öncelikle şu noktalara dikkat çekmek isterim:

- Armağan makalesinde (2009 öncesinde) dipnotlarda yaptığım çok sayıda açıklamayı, konuyla doğrudan ilgili olması ve özellikle yapıtta izlediğim kaynakça ve dipnot sisteminde yaptığım değişiklik nedeniyle metin içine aldım.
- 2009 öncesinde, zaman darlığı ve başka nedenlerle iş hukuku öğretisinden erişemediğim bazı makaleleri de kapsama alıp değerlendirdim.
- 2009 öncesinde makale kapsamına aldığım yazarlara ilişkin inceleme, eleştiri ve değerlendirmelerime, özellikle bazı yazarlara ilişkin olarak önemli ve yeni eklemeler yaptım.

Özellikle, bir yandan *Güzel ve Tuncay*'ın 1995 Milli Komite seminerine sundukları bildirimleri daha kapsamlı biçimde değerlendirdim. Her iki yazarın, sonraki yıllarda dile getirdikleri görüşlerini de izlemeye çaba gösterdim.

Öte yandan bu yapıtta, madde 90/son fıkrayla ilgili sorunların ele alınmadığı *Kutal ve Uluçan*'ın seminer bildirimleri ile genel görüşme tartışmalarına da değindim.

Özellikle UÇÖ'nün sendikal haklara ilişkin sözleşmelerine uyum ve uyumsuzluk konularında neredeyse tüm yasal düzenleme girişimlerini ve çıkarılan yasaları değerlendiren çok sayıda makale ve yazı kaleme alan ve bildiri sunan *Kutal*'ın görüşlerine, kuşkusuz madde 90/son fıkra kapsamındaki sorunlarla sınırlı kalmaya özen göstererek, 1980 öncesinden başlayıp belirlediğim dönemler çerçevesinde değindim.

Dereli'nin de, özellikle 2004 değişikliği sonrasındaki makalelerine yer verdim.

- 2009 öncesini de kapsamak üzere, yapıt ve makalelerini incelediğim yazarlar arasına –tüketme kaygısı taşımaksızın– sosyal politika öğretisini de alırken, kimi yazarların aynı zamanda her iki alana yönelik yayınlarının bulunduğu da göz ardı etmemeye çalıştım.

Bu nedenle de, her dönemde kimilerinin ikinci ve izleyen basılarını da kapsamak üzere yapıtlar ile makaleleri ilkece yayınlanma tarihleri temelinde incelerken, yazarları iş hukuku ve sosyal politika öğretilerine göre ayrı alt başlıklarda toplama yoluna gitmedim.

- Armağan makalesinde yalnızca *Oğuzman ve Ekonomi*'nin 87 sayılı sözleşmenin “üye devlet” olarak Türkiye’yi bağlamadığı yolundaki görüşüne yanıt vermiş olmaları nedeniyle *İşıkılı* ve *Talas* ile sınırlı tuttuğum

yazarların kapsamını genişletme gereksinmesi duydum. UÇÖ'nün onay koşulsuz işleyen özel denetim sisteminin, özellikle bu yönüne ve anayasal dayanaklarına değinen başka yazarlar olup olmadığını ve sorunu hangi çerçevede ele aldıklarını, örneğin madde 90/son fıkrayla ilgisini kurup kurmadıklarını, özellikle de bu önemli tartışmaya katılıp katılmadıklarını araştırıp saptamak istedim.

Bu bağlamda, örneğin Talas, 1970'te sunduğu ve 1971'de yayınlanan bir bildirisinde, Türkiye'nin sendika özgürlüğü konusunda UÇÖ üyesi devlet olmaktan doğan "moral ve ahlaki yükümlülüğü" bulunduğunu vurgulamış olmasının önemine değindim.

Bununla birlikte, özellikle 2009 öncesi döneme ilişkin olarak, sosyal politika öğretisi ve yazını, kitap ve makale olarak tüketmeye yönelik bir araştırma çabası içinde olmadığımı bir kez daha anımsatmak isterim.

Temel yapıtlara öncelik verdiğim 2009 sonrasını ise, daha geniş biçimde kapsamaya çaba gösterdim.

Sosyal politika öğretilerinde, yayın sayısının sınırlı oluşuna koşut olarak, uluslararası sözleşmeler ve madde 90/son fıkra konusundaki görüş ve değerlendirmelerin de –yazarların hukukçu olmaması nedeniyle– sınırlı olduğunu belirtmem sanırım gerek yoktur.

- 2009 öncesinde, bu konuda herhangi bir görüş açıklamamış ve / yada –kimileri için– benim gözümünden kaçmış olması vb. nedenlerle görüşlerine yer vermediğim, yani ilk kez görüşlerini değerlendirdiğim yazarları, erişebildiğim bu tarih öncesindeki yayınlarını da kapsamak üzere, ayrı bir başlık altında toplamayı yeğledim.

2010'da Anayasa'da ve 2012'de de 4688 ile 2821 ve 2822 sayılı sendikal yasalarda yapılan önemli değişiklik ve yeni düzenlemeler nedeniyle zaten düşmediği resmi, sosyal ve sendikal gündemlerdeki yerini daha da güçlendiren madde 90/son fıkra sorunu konusunda görüşlerini ilk kez açıklayan, önceki çalışmalarında değinmedikleri bu soruna yönelik düşüncelerini farklı yaklaşımlarla dile getirmeye başlayan yazarları, ister soruna "geçerken" kısaca değinmiş ve isterse ulusalüstü hukukla kapsamlı bir "uyum-uyumsuzluk" saptamaları yapmış olsun, aynı ana başlık altında ve kronolojik yöntemle ele alıp değerlendirdim.

- İş hukuku ve sosyal politika öğretilerinden –büyük bir çoğunluğu hukukçu– 30'un üstünde akademisyenin 2013 Sonbaharında bir araya gelerek oluşturdukları akademik forum toplantısında sunulan bildirimler ile her biri üzerinde yapılan genel görüşmelerde dile getirilen görüşleri, yine madde 90/son fıkrada yapılan düzenlemeyle sınırlı olarak inceleyip değerlendirdim.

XII.

Sonuç olarak, altı bölümde sunduğum inceleme ve eleştirel değerlendirmeler için bir tür “giriş” olmak üzere, çalışmanın tümüne ilişkin bilgileri, yani **1938-2015** **arasını kapsayan neredeyse 80 yıllık dönemde** iş hukuku ve sosyal politika alanlarından akademisyenlerin gerek onaylanan ulusalüstü insan hakları sözleşmelerinin ve gerekse denetim organları kararlarının iç hukuk alanındaki değer ve etkisi ile doğrudan uygulanması sorunlarına ilişkin yaklaşımını topluca ve genel çizgileriyle özetlemek gerekirse; nitel ve aşağıdaki Çizelge 1 ve Çizelge 2’de önce ayrıntılı ve sonra da özet olarak sunduğum nicel boyutları ile kimi teknik noktaları kapsayan ve bazıları da “sonuç” niteliği taşımakla birlikte burada yer vermeyi yeğlediğim aşağıdaki **saptamaları** yapmakta yarar görüyorum.

- Sorunu, temelde bir “insan hakları sorunu” olarak görmeme, dolayısıyla 1961 Anayasası döneminde madde 65 ve 1982 Anayasası döneminde de madde 90/son fıkra kuralının yanı sıra “insan haklarına saygılı ve dayalı devlet” ilkeleri ile “temel hak ve özgürlüklerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanma” ilkesi açısından da değerlendirmeyip salt maddenin pozitif metniyle sınırlı görüş açıklama konusundaki baskın yaklaşım sürmektedir. Bununla birlikte yazarların çoğunun, 2004’te eklenen üçüncü cümle gereği olarak onaylanan sözleşmeler ile yasalar arasındaki çatışma sorunu konusunda “esas alınması” öngörülen uluslararası sözleşmelerden “temel hak ve özgürlükler” ile ilgili olan ve olmayan sözleşmeler arasında yapılan ayrımı göz önünde bulundurmuş olması, bu değerlendirmenin düzenlemenin getirdiği söz konusu yenilikle sınırlı olarak yapıldığının göstergesidir.
- Az sayıda yazar, üçüncü cümlenin düzenlemekle yetindiği “sözleşme-yasa” çatışmasının yanı sıra, “sözleşme-Anayasa” çatışması sorununa da değinmiş, yalnızca anayasal boşluk bulunması durumunda sözleşmeye uygun yorum yoluna başvurulabileceği görüşünü dile getirmiştir. İki yazar da, onaylanan sözleşmelerin anayasal yada Anayasa üstü değer taşıdığı görüşünü, saptayabildiğim kadarıyla ilk ve son kez olmak üzere, savunmuştur.
- Yazarların çoğunun, madde 90/son fıkra kuralından kaynaklanan sorunlara ve yapılan düzenlemeye ilişkin açıklamalarında yararlandıkları kaynakları güncellemeyip –büyük bir olasılıkla ilk basılarda yer verdikleri– eski kaynakları yineledikleri görülmektedir. Bu yaklaşım, tek yazarlı bazı yapıtların son yıllarda iki yada üç yazarlı olarak yayınlandığını gözlemlediğim yeni basılarında da aynen sürmektedir.

- İş hukuku öğretisinde (tüm dönemlerde) açıklanan görüşler, sorunun hukuksal yönünün ağır basması nedeniyle, sayısal olarak sosyal politika öğretisinden daha çoktur.
- İş hukuku ve sosyal politika öğretilerinde açıklanan görüşlerin ezici bir çoğunluğu, sendikal hak ve özgürlüklerle, Anayasa ve sendikal yasalarda gerçekleştirilen yada sonuçsuz kalan düzenleme ve değişikliklerle, örneğin bu değişiklikler öncesinde –çoğu kez UÇÖ Genel Konferansı’nın yıllık toplantısı ve AB Komisyonu’nun İlerleme Raporu’nu yayınlaması öncesinde hazırlanan (Gülmez, 2006c: 30-51)– yasa tasarı ve tasarılarıyla ilgilidir. Ama madde 90/son fıkra, bu makale ve yazılarda ancak genel anlatımlı bir iki cümleyle yer bulabilmiştir!
- Yine, yazarların ezici bir çoğunluğu, yalnızca UÇÖ’nün sendikal haklara ilişkin sözleşmeleri temelinde aykırılık ve uygunluk inceleme ve değerlendirmeleri yapmış, öncelikle artık üçü de 1993’ten beri Türkiye’yi “taraf devlet” olarak bağlayan 87 ve 98 sayılı sözleşmeler ile 151 sayılı sözleşmelere değinmiştir.
Bu arada, makalelerde incelenen konunun özelliği nedeniyle, 135, 138 ve 158 sayılı sözleşmelere değinen ve doğrudan uygulanabilirliği konusundaki görüşünü belirten birkaç yazar da olmuştur.
- Çok sayıda yazar, sınırlı ve bilinen uluslararası kaynaklar çerçevesinde inceleme ve değerlendirme yapmıştır.
Denetim organlarının belirli bir konuya / soruna / yakınmaya / ülkeye ilişkin karar(lar)ına değinmeksizin ve özellikle karar ve / yada raporların tam metinlerine ulaşmaksızın, sözleşme metin ve maddeleriyle yetinen, görüş ve yorumlarını pozitif düzenlemeye dayandıran yazarlar çoğunluktadır.
UÇÖ denetim organlarından Sendika Özgürlüğü Komitesi ve Uzmanlar Komisyonu’nun kararlar derlemesi ve genel yorumu (toplu incelemesi) ile genel gözlemlerinin yer aldığı yıllık raporlarından yararlanan yazar sayısı sınırlıdır.
Her iki denetim organının ülkelere yönelik yakınmalar dolayısıyla verdiği kararlar ile yıllık raporlarındaki gözlemlerine göndermeler yapan yazar sayısı ise, daha da sınırlıdır.
- Yayınlanan makale ve yazıların önemli bir bölümü, özellikle yasalaştırma süreci içinde kısa aralıklarla değiştirilerek yenilenen yasa taslak ve / yada tasarılarına ilişkin olanları “yineleme” niteliğindedir; hatta kimilerinin, güncellenmediği görülmektedir.
- Yayınların neredeyse tümü, denetim organlarının ya kararlar derlemesinde yada yıllık raporlarda saptanan aykırılıklarla sınırlıdır.
Denetim organlarının belirli bir yasa tasarisını yada gerçekleştirilen değişikliği değerlendirirken yaptığı uygunluk ve aykırılık saptamala-

rına değinilmesinin dışında herhangi bir değerlendirme yapılmamakta, örneğin saptanmayan aykırılıklar, yani uyumsuzluğu süren yada ihlal edildiği konusunda herhangi bir yakınmanın ileri sürülmediği kurallar üzerinde durulmamaktadır.

- Aynı konuda inceleme ve değerlendirmelerde bulunan ve her yasal düzenleme girişimini uluslararası sözleşmeler ve çoğunlukla yalnızca 87 ve 98 sayılı sözleşmeler açısından ele alarak değerlendiren yayınlara imza atan yazarlar, genellikle yabancı birkaç kaynakla yetinmekte, iş hukuku ve sosyal politika öğretilerinde benzer yada karşı görüşte olan yazarlar arasında akademik ve eleştirel görüş alış verişine rastlanmamaktadır. Bu da sanıyorum, yararlanılan kaynakların sınırlı ve görece eski olmasının doğal bir sonucudur.

XIII.

Aşağıdaki Çizelge 1’de, altı bölümün her biriyle sınırlı olarak incelediğim yayınlar ve yazarlar konusunda verdiğim ayrıntılı sayısal bilgileri geniş açıklamalar yaparak topluca özetledim. İş hukuku ve sosyal politika öğretilerinde, onaylanan sosyal ve sendikal insan hakları uluslararası sözleşmelerinin iç hukuk alanındaki değeri ve etkisi konusunda inceleyip eleştirel gözle değerlendirdiğim görüşlerin dile getirildiği değişik nitelikli yayınlarının sayısal döküm ve dağılımını, oluşturduğum dönemlere göre sundum. 87 sayılı sözleşmenin bağlayıcılığı sorunu konusunda yapılan tartışmaya katılan yazarlar ile akademik foruma bildiri sunan yazarları ise, listede ayrıca gösterdim.

Oluşturduğum altı dönem kapsamına giren yayınlar ve yazarlar temelinde verdiğim ayrıntılı dökümden önce, incelediğim yapıtlar ile ayırmaksızın her ikisini “makale” olarak gösterdiğim makaleler ile daha çok “yazı” niteliğindeki yayınların genel görünüm ve dağılımı konusunda bazı sayısal bilgiler verilmesinin yararlı olacağı kanısındayım.

Kaynakçadaki toplam yayın sayısı 560’tır. *Gülmez’in 13’ü yapıt olan toplam 95 yayını dışında* ise, bu sayı 465’tir. Yayınlardan 60 makale ve yazı, 1’i Ekonomi ile ortak olmak üzere, ilk dönem dışında, yani 1961 ve 2015 arasında yayınlarını incelediğim tek yazar olan –ayrıca Tuna ile ortak 1 yapıtı da bulunan– Kutal’ındır. Yalnızca iş hukuku ve sosyal politika öğretilerinden olan akademisyenlerin imzasını taşıyan yapıt ve makalelerin toplam sayısı, *Gülmez dışında*, 388’dir. Bu sayı, kimi zaman, yapıtların aynı dönem içinde yayınlanmış ikinci ve izleyen basılarını da kapsamaktadır. Her iki öğretilerden yazarların, *Gülmez dışında*, yapıt ve makalelerinin toplam sayısı, sırasıyla 176 ve 212’tir. Bu sayının (388), alan dışı yerli öğretilerden 27 yazarın yapıt ve makalesinin yanı sıra, örneğin AYM (15) ve İHAM (10) kararları ile BIT / ILO (12) yayınlarını, imzasız (7) yapıtları ve başka yayınları (6), dolayısıyla toplam 77 yayını kapsamadığını da eklemek isterim. Bir önemli nokta da şudur: Bu genel bilgiler,

farklı ölçütlere göre belirlediğim Çizelge 1'deki sayısal bilgilerle birebir tutup tutmaması vb. yönlerden karşılaştırmaya elverişli değildir.

Çizelge 1'de yer alan yazar, yapıt ve makale sayılarına ilişkin açıklamalar çerçevesinde, 1'den çok dönem kapsamına giren ve 1'den çok yapıtı yada makalesi olan yahut ortak yapıt(lar)ın yazar(lar)ı olan akademisyenler tüm dönemleri kapsamak üzere yalnızca bir kez göz önüne alındığında, 1938-2015 arasında her iki öğretilen incelenen tüm yazarların sayısı (yani genel toplamı), yukarıda belirttiğim gibi 105 olmaktadır (bkz.: Ek Çizelge). Bunun anlamı şudur doğal olarak: Bu çalışmada, 1938 ile 2015 Yaz başları arasındaki dönemde, –bildiğimce 15'i sağ olmayan ve beni kapsamayan– 105 akademisyenin yapıt ve makale türündeki yayınları incelenip değerlendirilmiştir.

Son olarak şu bilgileri de ekleyeyim: 1938-2015 arasında yayınlanan 1'den çok yazarlı ortak yapıtların toplam sayısı, ikinci ve izleyen basılar göz önüne alınmazsa, 26'dır. Bunların 20'si 2 ve 5'i 3 ve 1'i de 4 yazarlıdır. Bazı tek yazarlı yapıtların yeni basıları 2 yada 3 yazarlı olarak yayınlanmıştır. Aynı yazarın 1'den çok 2 yazarlı yapıtta imzasının bulunduğu 6 yapıt vardır. İncelenen makalelerden ise, yalnızca 4'ü 2 yazarlıdır.

**Çizelge 1.- İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretileri
Yazar, Yapıt ve Makalelerinin
Altı Döneme Göre Dağılımı (1938-2015)**

Dönemler ve Süreleri	Yazarlar	Yapıtlar	Makaleler	Toplam
1938-1961 / 23	9	12 (1)	3	15
1961-1982 / 21	19	28 (3)	24 (1)	52
1982-1995 / 13	27	21 (5)	49	70
1995-2004 / 9	29	20 (4)	13 (1)	33
2004-2009 / 5	29	21 (4)	16	37
2009-2015 (a) / 6	36	30 (10)	38	68
2009-2015 (b) / 6	31	13 (5)	45 (2)	58
2009-2015 (c) [Toplam]] / 6	67	43 (15)	83	126
1938-2015 TOPLAMI / 77	180	145 (32)	188 (4)	333
87'nin Bağlayıcılığı (1986-87)	4	2	8	10
Akademik Forum (2013)	8	1	8	9
GENEL TOPLAM / 77	192	148	204	352

Çizelge 1'e İlişkin Açıklamalar:

- Öncelikle belirteyim ki, 87'nin bağlayıcılığı sorunu konusunda yapılan tartışmaya ilişkin olanları da kapsamak üzere, *listedeki yazar ve yayın sayılarının hiçbirinde benim yapıt, makale, bildiri ve yazılarıma yer verilmemiştir.*
- Toplam yazar sayıları ve genel toplam; bir yandan, yazar sayılarının 2 ve daha çok yazarlı ortak yapıtların tüm yazarlarını kapsamaması ve öte yandan, yazarların önemli bir bölümünün 1'den çok dönem kapsamında yayınlarının bulunması ve dolayısıyla aynı yazarın farklı dönemlerde birçok kez listeye girmiş olması nedeniyle, Kaynakça temelinde verdiğim sayılardan daha yüksektir.
- Toplam yapıt sayıları, incelenen kimi yapıtların aynı ve/yada farklı dönemler çerçevesinde incelenen 2. ve izleyen basılarını da kapsamaktadır.
- Dönemlere ilişkin yapıtlardan ortak yazarlı olanların sayısı ayrıç içinde gösterilmiştir.
- 1982-1995 döneminde incelenen yapıt ve makale sayıları, 87 sayılı sözleşmenin bağlayıcılığı konusunu tartışan Oğuzman (3) ve Ekonomi (2) ile Işıklı (2) ve Talas'ın (1) yayınlarını (toplam 2 yapıt ve 8 makaleyi) kapsamamaktadır. Ancak bu sayılar, genel toplama eklenmiştir. 1982-1995 dönemine eklendiğinde ise, yazar, yapıt ve makale sayıları ile dönem toplamı sırasıyla şöyle olmaktadır: 31, 23, 57 ve 80.
- 1995 Milli Komite seminerine sunulan 4 bildiri (Güzel, Tuncay, Kutsal ve Ulucan) yazarı ile genel görüşmede belirttikleri görüşlerine değindiğim 7 konuşmacı, Çizelge 1'deki makale ve yazar sayılarında gösterilmemiştir. Bu sayıların da, yazar ve makale olarak 1995-2004 dönemine eklenmesiyle, yazar ve makale sayıları 41 ve 48 olmaktadır.
- Makale sayıları; Kutsal'ın *İktisat ve Maliye* ile *Basisen* dergilerinde ve yine Kutsal ile başka yazarların *İşveren*, *Mercek* ve *Sicil* gibi dergilerde yayınlanan yazılarında olduğu gibi, çoğunluğunun gerçek anlamda makale niteliği taşımadığını düşündüğüm görece kısa "yazı"lar ile bildirileri de kapsamaktadır.
- 2009-2015 dönemine ilişkin bilgiler, incelemenin iki ayrı alt başlıkta yapılmış olması nedeniyle; a) "2009 öncesindeki yaklaşımını sürdüren yazarlar"; b) "Görüşlerini ilk kez açıklayan yazarlar" başlıklarında incelenenler, c) Her ikisinin (bu dönemin) toplamı olmak üzere ayrı ayrı gösterilmiştir.
- 1961-1982 döneminde incelenen toplam 24 makalenin 10'u, 1982-1995 döneminde 49 makalenin 41'i, 1995-2004 döneminde 13 makalenin 2'si, 2004-2009 döneminde 16 makalenin 3'ü ve 2009-2015 döneminde de (görüşlerini sürdüren yazarlar bölümünde) 38 makalenin 6'sı *Kutsal'*ındır.
- Listede, onaylanmamış 87 sayılı sözleşmenin bağlayıcılığı sorunu konusunda yapılan tartışmalara ilişkin kaynaklar ayrıca gösterilmiştir. Bu konudaki yazar, yapıt ve makale sayılarını, Çizelge 2'deki 1961-2004 dönemine ekledim. Akademik foruma ilişkin olanları da, 2004-2015 dönemime ekledim.

- Listede, 29 akademisyen ve 4 avukatın katıldığı akademik forumda yalnızca bildiri sunan yazarlara ve bildirilerine yer verilmiştir. Dolayısıyla, Sağlam'ın bildiri üzerinde konuşan ve/yada yazara soru yönelten ve bunun dışında ayrı bir yapıt ve/yada makalesi incelenmeyen 10 katılımcı, yazar adlarında gösterilmemiştir.

Çizelge 2’de ise, Çizelge 1’deki ayrıntılı sayısal bilgileri, yalnızca usulüne göre yürürlüğe konulan uluslararası antlaşmalar konusunda yapılan anayasal düzenleme ve değişiklikleri temel alarak –dönemlerden kimilerini birleştirerek– oluşturduğum 3 ana döneme göre hesaplayıp özet olarak sundum. Görüldüğü gibi de, yalnızca bu alanda ilk düzenlemenin yapıldığı 1961 Anayasası ile çatışma kuralının eklendiği 2004 değişikliğini temel aldım.

**Çizelge 2.- İş Hukuku ve Sosyal Politika Öğretileri
Yazar, Yapıt ve Makalelerinin
Üç Döneme Göre Dağılımı (1938-2015)**

Dönemler ve Süreleri	Yazarlar	Yapıtlar	Makaleler	Toplam
1938-1961 / 23	9	12	3	15
1961-2004 / 43	79	71	94	165
2004-2015 / 11	104	65	107	172
TOPLAM / 77	192	148	204	352

XIV.

Armağan makalesine nokta koyduğumda ve izleyen yıllarda, bu sorunu erken dönem yayınlardan başlayarak ve sosyal politika öğretisini de kapsayarak, böylesi bir yapıt düzeyinde inceleyeceğimi asla düşünmüyordum! Ama, elden geldiğince izlediğim ve zaman zaman eleştirileri eksik etmediğim (2011b; 2013g: 12) iş hukuku öğretisinde sürdüğünü gördüğüm “manzara-i umumiye”, 2014 sonlarına yaklaştıkça bu düşüncemin giderek değişmesine yol açtı ve planladığım bir başka kapsamlı çalışma (2014e: 11) yerine zamanımı ayırmak zorunda kaldığım bu yapıt ortaya çıktı!

Bu yapıt ertesinde de, öğreti ve yazını izleme çabası içinde olacağım kuşkusuz.

Ne var ki bu konuda, “büyük konuşmak” istemiyorum ama, herhangi bir biçimde, ne yeni bir yapıt kaleme almayı, ne de güncelleyerek yeni basılara (!) zaman ayırmayı düşünüyorum! Gerektiğinde, olası eleştiri ve değerlendirmelere ilişkin görüşlerimi açıklamakla yetinme kararındayım.

XV.

Bu yapıtı tamamlayacağını düşündüğüm, özellikle sendikal haklar alanında 1980'li yıllardan beri izlemeye çaba göstererek kimileri için eleştirel incelemeler kaleme aldığım –Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay kararlarını kapsayacak– “Yüksek Yargının Sosyal İnsan Haklarıyla İmtihanı” ile, söz ettiğim öğreti ve yargı dayanışmasının boyutlarını daha ayrıntılı biçimde irdeleyip değerlendirmeye çalışarak madde 90/son fıkra sorununa kendi adıma nokta koyacağım artık!

Çünkü içtenlikle inanıyorum ki bu konuda; sanat ve edebiyat eleştirmenleri ne der bilemem ama, biraz ileri giderek, belirli konu, sorun ve / yada kişiler ile sınırlı olmayan çok daha kapsamlı, özenli, yetkin, bilimsel ve akademik düzeyin yükselmesine gerçekten katkıda bulunacak başka çalışmalar yapılmasını içtenlikle dilediğim “eleştiri” türünün iş hukuku ve sosyal politika alanlarında ilk örneği sayılabilecek bir nitelik kazandığını düşündüğüm böyle bir yapıtı yazılmasına artık gerek kalmayacak!

Çünkü akademik ilginin yeterli ve düzenli olmadığı kanısını taşıdığım sosyal insan hakları ulusüstü hukukunun “makûs talihi” eninde sonunda değişecek!

Çünkü iş hukuku ve sosyal politika alanlarında, süregelen yaklaşımlarla yetinmeyip, sosyal insan haklarına hak ettiği duyarlılığı gösterenler, sorunları evrensel ilke ve değerleriyle insan hakları perspektifinden ve gerçek anlamda disiplinlerarası yaklaşımla ele alıp eleştirel gözle inceleyenler ve inceleyecek olanlar çoğalacak!

Damlaya damlaya da olsa!

Mesut Gülmez
İstanbul / Sancaktepe,
1 Temmuz 2015

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Samet / Selahattin Hüdaioğlu (1938) *Türkiye’de İş Hukuku, İş Hukuku Tarihi*, Birinci Cilt, Ankara.
- Akbulut, Olgun (2014) “Güncel Tartışmalar Işığında İnsan Hakları Sözleşmelerinin Türkiye Anayasal Sisteminde Normlar Hiyerarşisindeki Yeri”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (115-116), Mart-Nisan, 7-45.
- Akılloğlu, Tekin (1989a) “Temel Haklar Gelişmesi Üzerine Bazı Düşünceler”, *AÜSBF Dergisi*, XLIV (1-2), Ocak-Haziran, 161-194.
- Akılloğlu, Tekin (1989b) “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İş Hukukumuz”, *AÜSBF Dergisi*, XLIX (3-4).
- Aktaş, M. Murat (2014) *İş Hukuku*, 1. Baskı, Kütahya: Akademia Yayını, Mart.
- Aktay, Nizamettin (1993) *Sendika Hakkı*, Ankara: Kamu-İş Yayını.
- Aktay, Nizamettin (2012) “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na Göre Sendika ve Konfederasyonların Gelir ve Giderleri İle Denetimlerine İlişkin Olarak Getirilen Yeni Düzenlemeler”, *İşveren*, 50 (6) Kasım –Aralık, 57-58.
- Aktay, Nizamettin (2015) *Toplu İş Hukuku*, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, Ocak.
- Aktay, Nizamettin / Kadir Arıcı / E. Tuncay Senyen-Kaplan (2007) *İş Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayını, Eylül.
- Aktay, Nizamettin / Kadir Arıcı / E. Tuncay Senyen-Kaplan (2009) *İş Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayını, Ekim.
- Aktay, Nizamettin / Kadir Arıcı / E. Tuncay Senyen-Kaplan (2011) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 4. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, Eylül.
- Aktay, Nizamettin / Kadir Arıcı / E. Tuncay Senyen-Kaplan (2013) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 6. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, Mart.
- Aktay, Nizamettin / Kadir Arıcı / E. Tuncay Senyen-Kaplan (2014) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 4. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Akyiğit, Ercan (2008) *İş Hukuku*, Yedinci Bası, Ankara: Seçkin Yayını, Şubat.
- Akyiğit, Ercan (2012) “İşçi İşveren İlişkileri”, *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 1*, Ankara: Türk-İş Yayını, 1-159.
- Akyiğit, Ercan (2013) *İş Hukuku*, 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayını, Mart.
- Akyiğit, Ercan (2014) *İş Hukuku*, 10. Basım, Ankara: Seçkin Yayını, Nisan.
- Alpagut, Gülsevil (2008) “Yargıtay Kararları Işığında İş Güvencesi ve Çalışma Koşullarında Esaslı Değişiklik”, *Bankacılar Dergisi*, 65, 89-110.
- Alpagut, Gülsevil (2010) “Çalışma Yaşamına İlişkin Anayasal Değişikliklere Genel Bir Bakış”, *Çimento İşveren*, 24 (4), Temmuz, 8-25.

- Alpagut, Gülsevil (2012) "6356 Sayılı Yasa'nın Toplu İş Sözleşmesi ve Toplu İş Uyuşmazlıklarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi - Uluslararası Normlara Uyum", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 9 (35), 25-55.
- Alpagut, Gülsevil (2013a) "6356 Sayılı Kanunun Avrupa Konseyi, AB ve ILO Normlarına Uyumu Açısından Değerlendirilmesi", *İş Hukukunda Güncel Sorunlar* (3) (Editörler: Güzel, Ali / Deniz Ugan Çatalkaya) içinde, Seminer, 22 Aralık 2012, İstanbul, Ankara: Şeçkin Yayını, 113-148.
- Alpagut, Gülsevil (2013b) "Sendika Yöneticileri, İşyeri Temsilcileri ve Sendikal Güvenceler", *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bilgilendirme Semineri*, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TISK Yayını, 31-38 (soru-cevap: 38-46, 109-110, 125-127).
- Alpagut, Gülsevil (2014a) "Uluslararası Belgeler Yönünden 6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Değerlendirilmesi", *İzmir Barosu İş Hukuku Günleri II, Uluslararası Sözleşmelerin İş ve Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Uygulama Sorunları*, 10-11 Mayıs 2013, İzmir: İzmir Barosu Yayını, Ekim, 47-61 (Soru-Cevap: 89-93).
- Alpagut, Gülsevil (2014b) "Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda Sendikal Güvenceler", *İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 19. Toplantı, 6-7 Haziran 2014, Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu (baskıda).
- Alper, Yusuf / Pir Ali Kaya (1995) *Uluslararası Çalışma Örgütü ve Uluslararası Çalışma Standartları*, Bursa: Ezgi Kitapevi Yayını.
- Altan, Ömer Zühtü (2004) *Sosyal Politika Dersleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Altan, Ömer Zühtü (2006) "Uluslararası Çalışma Normlarının Hukuki Niteliği ve Yaşadığımız Dönemde Taşıdığı Önem", *Prof. Dr. Toker Dereli'ye Armağan, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55 (1), İstanbul, 631-650.
- Altan, Ömer Zühtü (2007) "Uluslararası Çalışma Normlarının Hukuki Niteliği ve Tarihsel Gelişimi", *Uluslararası Çalışma Normları*, Yener Şişman (editör), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Haziran, 17-27.
- Anayasa Mahkemesi (AYM) (2009), Esas Sayısı: 2006/94, Karar Sayısı: 2009/92, Karar Günü: 25.6.2009; *Resmi Gazete*, 10 Kasım 2009, Sayı: 27402.
- AYM (2013a) Esas Sayısı: 2013/21, Karar Sayısı: 2013/57, Karar Günü: 10.4.2013; *Resmi Gazete*, 12.07.2013, Sayı: 28705.
- AYM (2013b) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/2187, Karar Tarihi: 19/12/2013 (Başvurucu: Sevim Akad Eşki).
- AYM (2013c) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2012/13, Karar Tarihi: 02/07/2013 (Başvurular: Güher Ergun, Tosun Tayfun Ergun, Olcay Koç); *Resmi Gazete*, 18 Temmuz 2013, Sayı: 28711.
- AYM (2014a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/4439, Karar Tarihi: 6/3/2014 (Başvurucu: Gülsim Genç).

- AYM (2014b) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/5447; Karar Tarihi: 16/10/2014 (Başvurucu: Adalet Mehtap Buluryer); *Resmi Gazete*, 10 Ocak 2015, Sayı: 29232).
- AYM (2014c) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, Karar, Tayfun Cengiz Başvurusu (Başvuru Numarası: 2013/8463), Karar Tarihi: 18/9/2014; *Resmi Gazete*, 4/12/2014, Sayı: 29195.
- AYM (2014d) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Ebru Aslan Başvurusu (Başvuru Numarası: 2013/8464), Karar Tarihi: 30/12/2014.
- AYM (2015a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/8746, Karar Tarihi: 6/1/2015 (Başvurucu: Yüksel Polat).
- AYM (2015b) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Genel Kurul, Başvuru Numarası: 2013/3924, 6 Ocak 2015 (Başvurucu: Ali Rıza Özer ve diğerleri kararı); *Resmi Gazete*, 13 Mayıs 2015, Sayı: 29354).
- AYM (2015c) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/8516, Karar Tarihi: 06.01.2015 (Başvurucu: Mehmet Çağdaş Serttaş), *Resmi Gazete*: 7 Mart 2015, Sayı: 29288.
- AYM (2015d) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2013/1315; Karar Tarihi: 15/04/2015 (Başvurucu: Abidin Aydın Tüfekçi); *Resmi Gazete*, 20 Haziran 2015, Sayı: 29392).
- AYM (2015e) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Yücel Yaşar Başvurusu (Başvuru Numarası: 2013/7199, Karar Tarihi: 25/3/2015).
- AYM (2015f) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Birinci Bölüm, Karar, Kristal-İş Başvurusu (Başvuru Numarası: 2014/12166, Karar Tarihi: 2 /7/2015); *Resmi Gazete*, 12 Ağustos 2015, Sayı: 29443.
- AYM (2015g) Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, İkinci Bölüm, Karar, Başvuru Numarası: 2014/7668 (Başvurucu: Selda Demir Taze), Karar Tarihi: 10/6/2015, *Resmi Gazete*, 18 Eylül 2015, Sayı: 29479.
- Andaç, Faruk (2008) *İş Hukuku (Türk Çalışma Hukuku Uygulaması)*, Ankara: Adalet Yayınevi Yayını.
- Andaç, Faruk (2014) *İş Hukuku (Sosyal Politika Bakımından Türk Çalışma Hukuku Uygulaması)*, 1. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi Yayını, Şubat.
- Arıcı, Kadir (2012) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş İlişkileri Kanunu'na Göre Sendikaların Kapatılması", *İşveren*, 50 (6) Kasım –Aralık, 59-61.
- Aybay, Rona (1998) "Uluslararası Antlaşmalar 'Anayasa-Üstü' mü?", *Cumhuriyet*, 6 Mayıs, 2.
- Aybay, Rona (1978) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Pozitif Hukuku", *İnsan Hakları Armağanı*, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayını, Ankara, 1978, 116-134.
- Aybay, Rona (2007) "Uluslararası Antlaşmaların Türk Hukukundaki Yeri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 70, Mayıs / Haziran, 187-213.

- Aydın, Ufuk (2005) "Avrupa Birliği, ILO ve Türk Hukukunda Toplu İşçi Çıkarma", *A. Can Tunca'ya Armağan* (Yay. Haz.: Mehmet Uçum), Birinci Bası, İstanbul: Legal Yayını, Mayıs, 653-688.
- Aydın, Ufuk / Ercan Güven (2013), *Bireysel İş Hukuku*, Eskişehir.
- Başbuğ, Aydın (2012) *Toplu İş İlişkileri ve Hukuk* (Editör: Önsel Ünal), Ankara: Şeker-İş Yayını, Aralık.
- Başbuğ, Aydın (2014) "6356 Sayılı Kanununun Çalışma Hayatına Etkileri", *15. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi*, 9-12 Şubat 2014, Ankara: Türk-İş Yayını, Kasım.
- (Başgil), Ali Fuat (1936) *Türk İşçi Hukukuna Giriş*, Hukuk İlmini Yayma Kurumu, Konferanslar Serisi, No: 8, Ankara.
- Başlar, Kemal (2004) "Uluslararası Antlaşmaların Onaylanması, Üstünlüğü ve Anayasal Denetimi Üzerine", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, Prof Dr. Sevin Toluner'e Armağan, Yıl 24, 1-2, 279-336.
- Başterzi, Süleyman (2006) "Uluslararası Sözleşmeler ve İç Hukuk Kuralları Çerçevesinde Kamu Görevlilerinin Toplu Pazarlık ve Toplu Sözleşme Sorunu", *TİSK Akademi*, I (2), 15-49.
- Başterzi, Süleyman (2014) "Toplu İş İlişkileri", *Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012*, Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayını, 177-345.
- Bellace, Janice R. (2014) "L'OIT et le droit de grève", *Revue internationale du Travail*, vol. 153, No 1, 31-74.
- Birleşik Metal-İş (2015), *Çalışma ve Toplum Değerlendirme Toplantıları, Konuşmalar, Tartışmalar* (Yay. Haz.: Murat Özveri), Çalışma ve Toplum Yayını, İstanbul: Birleşik Metal-İş Yayını (baskıda).
- Bureau international du Travail (BIT) (1953) *Septième rapport de l'Organisation internationale du Travail aux Nations Unis*, Genève: Publications du BIT.
- BIT (1983) *Liberté syndicale et négociation collective*, Etude d'ensemble de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations, Rapport III, partie 4 B, CIT, 69e session 1983, Genève: Publications du BIT.
- BIT (1984) Conseil d'administration, *Deux cent trente-septième rapport du Comité de la liberté syndicale*, GB. 228/11/13, 228e session, 12-16 novembre 1984, Genève: Publications du BIT.
- BIT (1985) *La liberté syndicale*, Recueil de décisions du Comité de la liberté syndicale du Conseil d'administration du BIT, troisième édition, Genève: Publications du BIT.
- BIT (1994) *Liberté syndicale et négociation collective* (Etude d'ensemble de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations), Rapport III (Partie 4B), CIT, 81e session 1994, Genève: Publications du BIT.
- BIT (1996) *La liberté syndicale*, Recueil de décisions et de principes du Comité de la liberté syndicale du Conseil d'administration du BIT, Quatrième édition, Genève: Publications du BIT.

- BIT (1999) *Rapport de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations* (Rapport III (Partie 1 A), CIT, 87e session 1999, première édition, Genève: Publications du BIT.
- BIT (2006) *La liberté syndicale, Recueil de décisions et de principes du Comité de la liberté syndicale du Conseil d'administration du BIT*, Cinquième édition (révisée), Genève: Publications du BIT.
- BIT (2012) *Etude d'ensemble sur les conventions fondamentales concernant les droits au travail à la lumière de la Déclaration de l'OIT sur la justice sociale pour une mondialisation équitable*, 2008, Conférence internationale du Travail, 101e session, 2012, Troisième question à l'ordre du jour: Informations et rapports sur l'application des conventions et recommandations, Rapport de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations (articles 19, 22 et 35 de la Constitution), Rapport III (Partie 1B), Genève: Publications du BIT.
- BIT (2013) *La négociation collective dans la fonction publique: Un chemin à suivre*, Etude d'ensemble relative aux relations de travail et à la négociation collective dans la fonction publique, Troisième question à l'ordre du jour: Informations et rapports sur l'application des conventions et recommandations Rapport de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations (articles 19, 22 et 35 de la Constitution), Rapport III (Partie 1B), Conférence internationale du Travail, 102e session, 2013, première édition, Genève: Publications du BIT.
- BIT (2015a) *Application des normes internationales du travail, 2015 (I)*, Rapport de la Commission d'experts pour l'application des conventions et recommandations (articles 19, 22 et 35 de la Constitution), Troisième question à l'ordre du jour: Informations et rapports sur l'application des conventions et recommandations, Rapport III (Partie 1A), CIT 104e session, 2015, Rapport général et observations concernant certains pays, première édition, Genève: Publications du BIT.
- BIT (2015b) *Application des normes internationales du travail, 2015 (II), Document d'information sur les ratifications et les activités normatives* (au 31 décembre 2014), Troisième question à l'ordre du jour: Informations et rapports sur l'application des conventions et recommandations, CIT, 104e session, Rapport III (partie 2), première édition, Genève: Publications du BIT.
- Canbolat, Talat (2013a) "Toplu İş İlişkileri", *Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2012*, Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayını, 253-325.
- Canbolat, Talat (2013b) "6356 Sayılı Kanunun Toplu İş Sözleşmesine İlişkin Hükümleri", *İş Hukukunda Güncel Sorunlar (3)* içinde (Editörler: Güzel, Ali / Deniz Ugan Çatalkaya), Seminer, 22 Aralık 2012, İstanbul, Ankara: Şeçkin Yayını, 53-89.
- Canbolat, Talat (2013c) "6356 Sayılı Kanunda Barışçıl Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 253-279.
- Canbolat, Talat (2013d) *6356 Sayılı Kanuna Göre Toplu İş Sözleşmelerinin Düzeyi ve Türleri*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.

- Canbolat, Talat (2014) "Toplu İş Sözleşmesinin Düzeyi, Türleri ve Çerçeve Sözleşme", *İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 19. Toplantı, 6-7 Haziran 2014, Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu (baskıda).
- Caniklioğlu, Nurşen (2012) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümüne İlişkin Yeni Düzenlemeleri", *İşveren*, 50 (6) Kasım –Aralık, 53-56.
- Caniklioğlu, Nurşen (2013a) "6356 Sayılı Kanuna Göre Grev Yasakları ve Grevin Ertelelenmesi", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 295-322.
- Caniklioğlu, Nurşen (2013b) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümüne İlişkin Hükümlerde Yapılan Değişiklikler", *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bilgilendirme Semineri*, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TISK Yayını, 31-38 (soru-cevap: 63-89, 113-118, 133-135).
- Centel, Tankut (1990) "Türk İş Hukuku Açısından Çocuk ve Genç İşçi Haklarının Avrupa Sosyal Şartı'yla Korunması", *İnsan Hakları Yıllığı*, 12, 125-138.
- Centel, Tankut (1992) *İş Hukuku, Bireysel İş Hukuku*, Cilt I, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Centel, Tankut (1994) *İş Hukuku, Bireysel İş Hukuku*, Cilt I, İkinci Bası, İstanbul: Beta Yayın, Haziran.
- Centel, Tankut (2004) "Türkiye'de İş Güvencesinin Gelişimi ve Yasal Temeller", *AB-Türkiye ve Endüstri İlişkileri* (Editör: Alpay Hekimler), 1. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ağustos, 535-546.
- Centel, Tankut (2012) "ILO Standartları Uygulama Komitesi'nde Yöntem Değişikliği ve Türkiye", *MESS Mercek*, 67, Temmuz, 31-37.
- Centel, Tankut (2013a) "Grev Yasak ve Sınırlamalarına Topluca Bakış", *TİSK Akademi*, 8 (15), 2013/I, 7-21.
- Centel, Tankut (2013b) "Toplu İş Sözleşmesinin Genel Esasları", *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bilgilendirme Semineri*, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TISK Yayını, 31-38 (soru-cevap: 56-61, 112-113, 131-132).
- Centel, Tankut / Kenan Tunçomağ (2013) *İş Hukukunun Esasları*, 6. Baskı, İstanbul: Beta Yayını.
- Commission des Communautés européennes (CEE), *Rapport Régulier 2004 sur les progrès réalisés par la Turquie sur la voie de l'adhésion*, Com(2004)656 final, Bruxelles, le 6.10.2004, SEC(2004)1201; Recommandation concernant la Turquie, FR, restricted.
- Conseil de l'Europe (CE), Cour européen des droits de l'homme CEDH (2006a) Deuxième section, *Affaire Tüm Haber Sen et Çınar c. Turquie* (Requête No: 28602/95), Arrêt, 21 février 2006, Strasbourg.
- CE, CEDH (2006b) *Affaire Demir et Baykara c. Turquie* (Requête No: 34503/97), Arrêt, 21 novembre 2006, Strasbourg.
- CE, CEDH (2007a) *Affaire Karaçay c. Turquie* (Requête No : 6615/03), Arrêt, 27 mars 2007, Strasbourg.

- CE, CEDH (2007b) *Affaire Satılmış et autres c. Turquie* (Requêtes N°s 74611/01, 26876/02 et 27628/02), Arrêt, 17 juillet 2007, Strasbourg.
- CE, CEDH (2008a) *Affaire Urcan Et Autres c. Turquie* (Requêtes N°s 23018/04, 23034/04, 23042/04, 23071/04, 23073/04, 23081/04, 23086/04, 23091/04, 23094/04, 23444/04 Et 23676/04), Arrêt, 17 Juillet 2008, Définitif, 17/10/2008, Strasbourg.
- CE, CEDH (2008b) Grande Chambre, *Affaire Demir et Baykara c. Turquie* (Requête No: 34503/97), Arrêt, 12 novembre 2008, Strasbourg.
- CE, CEDH (2009) Troisième section, *Affaire Enerji Yapı-Yol Sen c. Turquie* (Requête No: 68959/01), Arrêt, 21 avril 2009, Strasbourg.
- CE, CEDH (2014a) Cinquième section, *Matelly c. France*, (Requête no 10609/10), Arrêt, 2.10.2014, Strasbourg.
- CE, CEDH (2014b) Cinquième section, *Affaire Adefdroitmil c. France* (Requête no 32191/09), Arrêt, 2 octobre 2014, Strasbourg.
- CE, CEDH (2015) Deuxième section, *Affaire Doğan Altun C. Turquie*, (Requête No 7152/08), Arrêt, 26 mai 2015, Strasbourg.
- Çelik, Aziz (2010) "Sendikal Haklar: Uluslararası Çalışma Hukuku ve Türkiye'nin Uyumsuzluğu", *Disiplinlerarası Yaklaşımla İnsan Hakları* (Editör: Selda Çağlar) içinde, İstanbul: Beta Yayını, Aralık, 255-331.
- Çelik, Aziz (2014) "Uluslararası Çalışma Normları ve Çalışma İlişkilerine Etkileri Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu", *Sosyal Adalet ve Sendikal Örgütlenme* içinde, Ekonomi Forumu Yayınları – II, İstanbul: Friedrich Ebert Yayını, 8-53.
- Çelik, Edip (1988) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Türk Hukukundaki Yeri ve Uygulaması", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Lütfü Duran'a Armağan Özel Sayısı, 1-3.
- Çelik, Nuri (1974) "Türkiye'de Sendika Düzeninde Hukuki Çerçeve, Uygulama ve Aksaklıklar, Alınacak Tedbirler", *Türkiye'de İşçi-İşveren İlişkileri* içinde, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti Yayını, 181-218.
- Çelik, Nuri (1979) *İş Hukuku II, Kollektif İş Hukuku 1, Sendikalar*, 2. Bası, İstanbul: İTİA Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayını, No: 306/533.
- Çelik, Nuri (1980) *İş Hukuku Dersleri*, 5. Bası, İstanbul: İTİA Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayını, No: 348/581.
- Çelik, Nuri (2008) *İş Hukuku Dersleri*, 21. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ağustos.
- Çelik, Nuri (2009) *İş Hukuku Dersleri*, 22. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.
- Çelik, Nuri (2013) *İş Hukuku Dersleri*, 26. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.
- Çelik, Nuri / Nurşen Caniklioğlu / Talat Canbolat (2014) *İş Hukuku Dersleri*, 27. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ekim.
- Çubuk, Ali (1979) *Sosyal Politika*, Ankara: Ankara İTİA Yayını.
- Çubuk, Ali (1983) *Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik*, Ankara: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını.
- Demir, Fevzi (1989) *Sendikalar Hukuku*, Belediye-İş Yayını, Ankara, 1989.

- Demir, Fevzi (1999) *Sendikalar Hukuku*, Yenilenmiş 4. Baskı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Barış Yayınları, İzmir, 1999.
- Demir, Fevzi (2005) *En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması*, 4. Baskı, İzmir, Ekim 2005).
- Demir, Fevzi (2006) *Sorularla Bireysel İş Hukuku*, 1. Cilt, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, Mart.
- Demir, Fevzi (2006) *Sorularla Toplu İş Hukuku*, 2. Cilt, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, Mart.
- Demir, Fevzi (2010) "Sendika Üyeliği ve Sendikal Faaliyete Katılma Güvencesinin Uygulama Kritiği", *Osman Güven Çankaya'ya Armağan* içinde, Ankara: Kamu-İş Yayını, 261-306.
- Demir, Fevzi (2012) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na Göre İşyeri Sendika Temsilcisi Güvencesine İlişkin Olarak Getirilen Düzenlemeler", *İşveren*, 50 (6) Kasım -Aralık, 62-67.
- Demir, Fevzi (2013a) *En Son Yargıtay Kararları Işığında İş Hukuku ve Uygulaması*, 7. Baskı, İzmir, Eylül 2013).
- Demir, Fevzi (2013b) "Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi" *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 17-42.
- Demircioğlu, Murat / Tankut Centel (2006) *İş Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Onbirinci Basım, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.
- Demircioğlu, Murat / Tankut Centel (2009) *İş Hukuku*, 13. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Şubat.
- Demircioğlu, Murat / Tankut Centel (2014) *İş Hukuku*, 18. Bası, İstanbul: Beta Yayını.
- Dereli, Toker (1982) "Anayasa Taslağı Çerçevesinde İşçi-İşveren İlişkileri", *İktisat ve Maliye*, XXIX (6), Eylül, 251-260.
- Dereli, Toker (2004) "Uluslararası Çalışma Normları, Sendika Özgürlükleri ve Türkiye: ILO Eleştirileri Açısından Yeni Yasa Ön Tasarısı'nın Değerlendirilmesi", *AB-Türkiye ve Endüstri İlişkileri* içinde (Editör: Alpay Hekimler), 1. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ağustos, 167-190.
- Dereli, Toker (2007) "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Perspektifiyle Türkiye'de Sendika Özgürlükleri ve Yeni Yasa Taslaklarının Değerlendirilmesi", *Sicil*, 6, Haziran, 87-105.
- Dereli, Toker (2008) "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Normları Açısından Türkiye'de Sendika Özgürlükleri ve Yeni Yasa Taslağının Değerlendirilmesi", *Sosyal Siyaset Konferansları*, Ellidördüncü Kitap içinde, İstanbul: İÜİF Yayını, 212-235.
- Dereli, Toker (2012a) "Uluslararası Çalışma Örgütü Perspektifiyle Türkiye'de Sendika Özgürlükleri ve Yeni Yasa Taslaklarının Değerlendirilmesi", *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 1* içinde, Ankara: Türk-İş Yayını, 310-342.
- Dereli, Toker (2012b) "Yeni Anayasa Değişiklikleri ve Uluslararası Sendika Özgürlüğü Normları", *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 1* içinde, Ankara: Türk-İş Yayını, 343-350.

- Dereli, Toker (2012c) "Toplu İş Hukuku Mevzuatına Yönelik Değişikliklerin Değerlendirilmesi", *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 1* içinde, Ankara: Türk-İş Yayını, 351-369.
- Dereli, Toker (2013) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu: Genel Bir Değerlendirme" *Çalışma ve Toplum*, 2013/1 (36), 41-64.
- Dereli, Toker (2014) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu: Süreçler, Sorunlar ve Öneriler" *Çimento İşveren*, 28, Ocak 2014, 10-33.
- DİSK (2008) *Emek Tartışmaları 1*, No: 56, Ankara: DİSK Yayını, Şubat.
- Doğan, Sevil (2014) "Toplu Eylem Hakkı ve Siyasi Grev Bağlamında Bir Yargıtay Kararı İncelemesi", *Çalışma ve Toplum*, 2014/1 (40), 307-335.
- Ekonomi, Münir (1976) *İş Hukuku, Ferdi İş Hukuku*, Cilt I, İstanbul: İTÜ Yayını.
- Ekonomi, Münir (1984) *İş Hukuku, Ferdi İş Hukuku*, Cilt I, Yenilenmiş 3. Bası, İstanbul: İTÜ Yayını.
- Ekonomi, Münir (1985) "2821 ve 2822 Sayılı Kanunların Uluslararası Normlara Uygunluğu", *Gıda İşveren (Özel Sayı)*, 185, Ekim-Kasım, 28-61.
- Ekonomi, Münir (1986) "2821 ve 2822 Sayılı Kanunların Uluslararası Normlara Uygunluğu", *2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun Uluslararası Normlara Uygunluğu*, Ankara: TİSK Yayını, No: 81, 35-64.
- Elbir, Halid Kemal (1982) "Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü ile Grev ve Lokavt Haklarına İlişkin Yaklaşımlar", *Çağdaş Anayasalarda Ekonomik ve Sosyal Temel Haklar ve Ödevler (Uluslararası Seminer)* içinde, İstanbul: İİTİA Ekonomi Fakültesi, 141-161.
- Elbir, Halit Kemal (1987) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 9. Baskı, İstanbul.
- Engin, Murat. E. (2013) "6356 Sayılı Yasa'da Toplu İş Sözleşmesi Yetkisi" *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 145-165.
- Engin, Murat (2014) "6356 sayılı Kanuna göre Sendikaların Örgütlenme Düzeyi ve Uluslararası Sosyal Hukuk", *İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 19. Toplantı, 6-7 Haziran 2014, Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu (baskıda).
- Engin, Murat (2015) "Sendikal Hak ve Özgürlüklere İlişkin AİHS Hükümleri, AİHM Kararları ve Türk Hukuku", *İş Hukukunda Güncel Sorunlar Semineri*, 5, AİHS ve AİHM Kararlarına Göre Çalışanların Hakları ve Türk Hukuku, 28 Şubat, 2015, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi (baskıda).
- Erdut, Zeki (2002) *Küreselleşme Süreci Bağlamında Uluslararası Sosyal Politika ve Türkiye*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- Erkul, İhsan (1974) *Türk İş Hukuku*, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
- Erkul, İhsan (1987) *Sosyal Politika Dersleri*, Birinci Cilt, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayını (Baskı yeri İstanbul).
- Erkul, İhsan / Ömer Zühtü Altan / Nüvit Gerek (1987) *Sosyal Politika Dersleri*, İkinci Cilt, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayını (Baskı yeri İstanbul).

- Erkul, İhsan / Nuray Gökçek Karaca (2004) *4857 Sayılı İş Kanunu ve Uygulaması*, Eskişehir: Nisan Kitapevi, Mayıs.
- Ertürk, Şükran (2000) "Türkiye'de Sendikal Yaşam, Türkiye'nin Onaylamış Bulunduğu 87 ve 151 Sayılı Sözleşmeler Karşısındaki Durumu", *Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan* içinde, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 723-740.
- Ertürk, Şükran (2008) *Uluslararası Belgeler ve Avrupa Birliği Direktifleri Işığında Çalışma Hayatımızda Kadın Erkek Eşitliği*, "AB'ye Sosyal Uyum" Dizisi, 1. Baskı, Ankara: Belediye-İş Yayını, Mart.
- Esen, Bülent Nuri (1944) *Türk İş Hukuku*, Ankara: AÜHF Yayını.
- Esener, Turhan (1966) "İş Hukukunun Kaynakları ve Bunlar Arasında Öncelik Problemi (I)", *Türk-İş*, Kasım-Aralık, 12-13, 121.
- Esener, Turhan (1967) "İş Hukukunun Kaynakları ve Bunlar Arasında Öncelik Problemi (II)", *Türk-İş*, Ocak, 14, 129.
- Esener, Turhan (1972) "Uluslararası İş Hukuku", *Prof. Dr. H. C. Oğuzoğlu'na Armağan*, Ankara: AÜHF Yayını, 607-620.
- Esener, Turhan (1973) *İş Hukuku*, Yayın No: 315, Ankara: AÜHF Yayını.
- Esener, Turhan (1975) *İş Hukuku*, Yayın No: 374, 2. Bası, Ankara: AÜHF Yayını.
- Esener, Turhan (1978) *İş Hukuku*, Yeniden Gözden Geçirilmiş 3. Bası, No: 432, Ankara: AÜHF Yayını.
- Eyrenci, Öner (1984) *Sendikalar Hukuku*, No: 3, İstanbul: Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası Yayını.
- Eyrenci, Öner (1987) "Sendikalar Hukukunun Güncel Sorunları", *Çalışma Hayatımızın Güncel Sorunları* içinde, 125-167.
- Eyrenci, Öner (2004) "2821 Sayılı Sendikalar Kanunu İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Öngören Kanun Tasarı Taslağı Hükümlerinin Genel Değerlendirmesi", *İş Güvencesi (Esasları ve Uygulama Sorunları)*, *Sendikalar Yasası (Öngörülen Değişiklikler)*, *Toplu İş Sözleşmesi*, *Grev ve Lokavt Yasası (Öngörülen Değişiklikler) Semineri*, 28-29 Mayıs 2004, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 2004 Yılı Toplantısı, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, Eylül, 199-217.
- Eyrenci, Öner (2014) "4857 Sayılı İş Kanunu'nun İş Sözleşmesinin Türleri ve İşin Düzenlenmesine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu* içinde, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz, 149-185.
- Eyrenci, Öner / Fazıl Sağlam / Savaş Taşkent / Devrim Ulucan (1987) *Çalışma Hayatımızın Güncel Sorunları*, 1. Basım, İstanbul, Ağustos.
- Eyrenci, Öner / Kadriye Bakırcı (2000) "Sendika Özgürlüğünün Uluslararası Dayanakları ve Türk Hukukunun Uyumunu", *Türkiye'de Sendikal Örgütlenme, Uluslararası Dayanakları, Uygulanması ve Sorunları*, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1999 Yılı Toplantısı (14-15 Mayıs 1999) içinde, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul Barosu, 1. Baskı, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayını, Mayıs, 15-35.

- Eyrenci / Taşkent / Ulucan (2006) *Bireysel İş Hukuku*, Yenilenmiş 3. Baskı, İstanbul: Legal Yayını.
- Eyrenci / Taşkent / Ulucan (2014) *Bireysel İş Hukuku*, Yenilenmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Mart.
- Gökçeoğlu-Balcı, Şebnem (2008) "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 'Satılmış ve Diğerleri / Türkiye Kararı", *Çalışma ve Toplum*, 2008/2 (17), 219-235.
- Gökçeoğlu Balcı, Şebnem (2009) "Çalışma Hakkını Yeniden Düşünmek", *Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan* içinde, İstanbul: Beta Yayını, Cilt 1, 285-302.
- Gökçeoğlu-Balcı, Şebnem (2013) "Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'nin Denetim Sonuçları ve Kararları Işığında Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Korunma Hakkı", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, V, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, Ekim, 243-263.
- Gözübüyük, A. Şeref (1987) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı", *İnsan Hakları Yıllığı*, 9.
- Gözübüyük, A. Şeref (1992) "Uluslararası Antlaşmaların İş Hukuktaki Yeri", *İnsan Hakları ve Kamu Görevlileri* içinde (Yay. Haz.: Mesut Gülmez), Ankara: TODAİE Yayını, 11-18.
- Gülerman, Adnan / Nühket Ayaz (1994) *Sosyal Politikanın Uluslararası Boyutları*, Antlaşmalar – Bildiriler - Sözleşmeler, Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara: TOLEYİS Yayını.
- Gülmez, Mesut (1981-1982) "Bir İnsan Hakkı Olarak Sendika Hakkı Konusunda Türkiye'de Yasaklıktan "Yasal Tanıma"ya Geçiş: 1947 Yasası", *İnsan Hakları Yıllığı / Turkish Yearbook of Human Rights*, Yıl 3-4, Volume 3-4, 76-108.
- Gülmez, Mesut (1985) "Sendika Özgürlüğüne Saldırı Yakınmalarını İnceleme Süreci", *Amme İdaresi Dergisi*, 18 (4), Aralık, 105-120.
- Gülmez, Mesut (1985-86) "Sendika Kurma Hakkının Uluslararası İlkeleri ve Türkiye", *İnsan Hakları Yıllığı*, 7-8, 27-54.
- Gülmez, Mesut (1986a) "1936 İş Yasası'nın Hazırlık Çalışmaları", *Sosyal Siyaset Konferansları*, Otuzbeşinci ve Otuzaltıncı Kitap içinde, İstanbul, 127-163.
- Gülmez, Mesut (1986b) "Ellinci Yılında Birinci İş Yasası Üzerine Bazı Notlar", *Amme İdaresi Dergisi*, (19) 2, Haziran, 127-152.
- Gülmez, Mesut (1987) "Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkının Uluslararası İlkeleri ve Türkiye", *İnsan Hakları Yıllığı*, 9, 41-84.
- Gülmez, Mesut (1988a) *Sendikal Hakların Uluslararası Kuralları ve Türkiye* (UÇÖ / ILO Sözleşme ve İlkeleri), Ankara: TODAİE Yayını, No: 223.
- Gülmez, Mesut (1988b) "Sözleşmeli Personel, Anayasa ve Uluslararası Kurallar", *Amme İdaresi Dergisi*, 21 (4), Aralık 25-44.
- Gülmez, Mesut (1988c) "Uluslararası Sözleşmeler ve Memurların Sendika Hakkı", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 92, Şubat, 24-27.
- Gülmez, Mesut (1988d) "Serbest Bölgelerde Grev Hakkı ve Anayasa Mahkemesi Kararı", *Prof. Bahri Savcı'ya Armağan*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, Ankara 1988, s. 274-281.

- Gülmez, Mesut (1989a) "87, Türkiye'yi Üye Devlet Olarak Bağlar", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 105, Mart, 11-15.
- Gülmez, Mesut (1989b) "Kırkıncı Yılında, 98 Sayılı ILO Sözleşmesi Üzerine Prof. Dr. Cahit Talas ile Bir Söyleşi", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 109, Temmuz, 31-35.
- Gülmez, Mesut (1989c) "Sendikal Yasalardaki Değişiklikler ve Uluslararası Kurallar", *Amme İdaresi Dergisi*, 22 (1), Mart, 77-111.
- Gülmez, Mesut (1990a) *Memurlar ve Sendikal Haklar (Türkiye'de ve Dünya'da)*, Ankara: İmge Yayını.
- Gülmez, Mesut (1990b) *Memurların ve Öğretmenlerin Sendikal Hakları (Hukuksal Durum ve İçeriği, Denetim Mekanizmaları ve İşletilmesi)*, Elkitapları Dizisi 1, Ankara: Eğitim-İş Yayını.
- Gülmez, Mesut (1990c) "12 Eylül'den Günümüze ILO Denetim Organları Önünde Türkiye (Yasal Boyut), *Cahit Talas'a Armağan*, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, 247-283.
- Gülmez, Mesut (1990d) "Avrupa Sosyal Şartı'na Genel Bir Bakış ve Türkiye", *İnsan Hakları Yıllığı*, 12, 1990, 91-124.
- Gülmez, Mesut (1990e) "On Yılın ILO Bilançosu: Sıfıra Sıfır, Elde Var Sıfır!", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 123, Eylül, 43-50.
- Gülmez, Mesut (1990f) "98 Sayılı Sözleşme Uygulaması ve Türkiye (1): 1955-1980", *Amme İdaresi Dergisi*, 23 (3), Eylül, 13-29.
- Gülmez, Mesut (1990g) "98 Sayılı Sözleşme Uygulaması ve Türkiye (2): 1980-1990", *Amme İdaresi Dergisi*, 23 (4), Aralık, 3-37.
- Gülmez, Mesut (1991) "Türkiye'nin İnsan Hakları Belgelerini Onaylama Politikası", *İnsan Hakları Yıllığı*, 13, 103-138.
- Gülmez, Mesut (1992a) "Danıştay Birinci Dairesi'nin Görüşü: Memur Sendikalarına Anayasal Bir Engel Yoktur", *Karar İncelemesi, Amme İdaresi Dergisi*, 25 (2), Haziran, 191-197.
- Gülmez, Mesut (1992b) "İnsan Haklarında Gelişmeler: ILO Sözleşmelerinin Onaylanması", *İnsan Hakları Yıllığı*, 14, 177-212.
- Gülmez, Mesut (1993) *Belgelerle Yönetim, Yargı ve Memur Sendikaları (1990-1993)*, TODAİE Yayını, Ankara, 1993.
- Gülmez, Mesut (1995a) "151, Grevsiz ve Toplu Sözleşmesiz Sendika Hakkının Dayanağı Olamaz", *Emil Galip Sandalcı'ya Armağan*, Ankara: Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayını, Haziran, 71-80.
- Gülmez, Mesut (1995b) "Yanlılarla Dolu Bir Kitap: Sosyal Politikanın Uluslararası Boyutları", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, XIX (179-180), Mayıs-Haziran, 18-21.
- Gülmez, Mesut (1995c) "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı: 'Mevzuatçı' Hukuk Kültürünün Ürünü Bir Karar", *Amme İdaresi Dergisi*, 28 (2), Haziran, 141-153.
- Gülmez, Mesut (1995d) "Yargıtay Kararı Anayasa'ya Aykırı", *Milliyet*, 1 Haziran, 7.
- Gülmez, Mesut (1996) *Dünyada Memurlar ve Sendikal Haklar*, Ankara: TODAİE Yayını.

- Gülmez, Mesut (1997-1998) "İnsan Haklarının Korunmasında İlk Konusal Özel Denetim Yöntemi: Kayıplar Çalışma Grubu", *İnsan Hakları Yıllığı*, 19-20, 23-64.
- Gülmez, Mesut (1998a) "Gözden Geçirilen İçeriği ve Etkinleştirilen Denetim Sistemi İle Yeni Avrupa Sosyal Şartı", *Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan*, Ankara: Kumu-İş Yayını, 327-358.
- Gülmez, Mesut (1998b) "Evet, Uluslararası Sözleşmeler 'Anayasa-Üstü'dür", *Cumhuriyet*, 17 Haziran, 2.
- Gülmez, Mesut (1999) "Avrupa Sosyal Şartı Koruma Sistemi ve Türkiye", *Türk-İş Yıllığı 99*, Cilt 2, Ankara: Türk-İş Yayını, Kasım 83-137.
- Gülmez, Mesut (1999-2000) "Türkiye'nin İnsan Hakları Sözleşmelerini Onay Politikası: 1990 Sonrası", *İnsan Hakları Yıllığı*, 21-22, 33-60.
- Gülmez, Mesut (2000a) "2000'in Başında İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Türkiye'nin Onay Durumu", *Amme İdaresi Dergisi*, 33 (1), Mart, 1-26.
- Gülmez, Mesut (2000b) "İnsan Hakları Sözleşmelerini Onay Politikasında Bir Sapma: Sendikal Haklar Sözleşmelerinin Onaylanması", *Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan* içinde, Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası, 465-500.
- Gülmez, Mesut (2000c) "İnsan Haklarının Korunmasında Sözleşme-dışı Sistemler ve Türkiye", *Türkiye'de İnsan Hakları* içinde (Yay. Haz.: Oya Çitçi), Ankara: TODAİE Yayını, Birinci Baskı, Haziran, 159-190.
- Gülmez, Mesut (2001) "Belediye Memurlarının Toplu Görüşme Hakkı", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10 (2), Nisan, 68-84.
- Gülmez, Mesut (2002) *Kamu Görevlileri Sendika ve Toplu Görüşme Hukuku, 788'den 4688'e, 1926-2001*, Ankara: TODAİE Yayını, No 309.
- Gülmez, Mesut (2004a) *Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, Mayıs.
- Gülmez, Mesut (2004b) "Anayasa Değişikliği Sonrasında, İnsan Hakları Sözleşmelerinin İç Hukuktaki Yeri ve Değeri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 54, Eylül / Ekim, 147-161.
- Gülmez, Mesut (2004c) ILO Sözleşmeleri de Uluslararası Antlaşmalarla Yasalar Arasındaki Uyuşmazlıklarda 'Esas' Alınacak mı? Yanıt: Elbette", *Sendikal Birlik*, 3, Kasım, 2-6.
- Gülmez, Mesut (2004d) "Maaş Kesme Cezası ILO Sözleşmelerine Aykırı Olur muymuş?", *Günüşiği*, 17-18, Temmuz-Ağustos, 15-17.
- Gülmez, Mesut (2004e) "UNESCO ve İnsan Haklarının Korunması: Bireysel Yakınlara Dayalı Koruma Yöntemi", *Bülent Tanör Armağanı* içinde, İstanbul: Legal Yayıncılık, Hukuk Kitapları Serisi: 32, 287-309.
- Gülmez, Mesut (2005a) "Anayasa Değişikliği Karşısında Sendikal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmelerin İç Hukuktaki Bağlayıcılığı", *Ekonomik ve Sosyal Temel Haklar Kapsamında Sendikal Haklar, Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sağlık Hakkı Sempozyumu* içinde, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 8-9 Ekim 2004, Dedeman Oteli, Ankara: DİSK Yayını, No: 49, Şubat, 24-38.

- Gülmez, Mesut (2005b) "Sendikal Haklara İlişkin Sözleşmelerin İç Hukuka Üstünlüğü ve Yasalarımızdaki Aykırılıklar", *Çalışma ve Toplum*, 2005/1 (4), 11-56.
- Gülmez, Mesut (2005c) "İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Uygulanması", *İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Uygulanması*, (Anayasa md. 90 / son) içinde, Ankara: Türkiye Barolar Birliği, 38-82.
- Gülmez, Mesut (2005d) *Sendikal Haklarda Uluslararası Hukuka ve Avrupa Birliğine Uyum Sorunu*, "AB'ye Sosyal Uyum Süreci Dizisi, No: 1, Birinci Baskı, Ankara: Belediye-İş Yayını, Eylül.
- Gülmez, Mesut (2005e) "Danıştay Kararları ve Memur Sendikacılığı, 1992-2000", *Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük'e Armağan*, Ankara: Turhan Kitabevi, Mayıs, 123-154.
- Gülmez, Mesut (2005f) "Kınama Cezası ve Uluslararası Hak Arama Yolları", *Günışığı*, Aylık Hukuk Dergisi, 27-28 (<http://www.gunisigihukuk.com>, 21.07.2005).
- Gülmez, Mesut (2006a) *Sendikal Haklarda Uluslararası Hukuka ve Avrupa Birliğine Uyum Sorunu*, "AB'ye Sosyal Uyum" Dizisi, 1. Baskı, Ankara: Belediye-İş Yayını, Eylül; 2006, İkinci Baskı (Tıpkı Basım), Temmuz.
- Gülmez, Mesut (2006b) "Kamu Görevlilerinin Toplu Sözleşme Hakkı ve Danıştay Kararı", *Karar İncelemesi*, *Çalışma ve Toplum*, 2006/2 (9), 99-108.
- Gülmez, Mesut (2006c) "Yine ILO Mevsimi Geldi, Yine Taslaklar Hazırlandı...", *Sendikal Notlar*, 30, Ağustos, 30-51.
- Gülmez, Mesut (2006d) "Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye'nin Çekinceleri", *TÜRK-İŞ / SAK*, "Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Avrupa Sosyal Modeli ve Sendikal Haklar" Uluslararası Sempozyumu, 3-4 Ekim 2006, Ankara, *Türk-İş, Ek*, 373, Temmuz-Ekim, 1-39.
- Gülmez, Mesut (2006e) "İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin Demir ve Baykara / Türkiye Davası Kararı: Bağlayıcılığı, İçeriği, Etkileri ve Sonuçları", *Tüm Bel-Sen Genel Başkanının 11.12.2006 tarihli yazısı üzerine hazırlanan rapor*, *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Kamu Görevlilerinin Toplu Sözleşme Hakkı*, Ankara: Tüm Bel-Sen Yayını, 5-32.
- Gülmez, Mesut (2006f) "Anayasanın 90. Maddesi, TİS ve Grev Hakkı", *Anayasanın 90. Maddesi, TİS ve Grev Hakkı Konferansı*, Ankara, 25 Ağustos 2006, Ankara: KESK Yayını, Kasım, 15-35.
- Gülmez, Mesut (2007) "Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartına Uyum Sağlayabilecek miyiz?", *Çalışma ve Toplum*, 2007/1 (12), 27-52.
- Gülmez, Mesut (2008a) *Uluslararası Sosyal Politika*, Güncelleştirilmiş ve Geliştirilmiş 2. Baskı, Ankara: Hatipoğlu Yayını.
- Gülmez, Mesut (2008b) "Strazburg Mahkemesi, Sendikal Hakların Bütünsellik ve Bölünmezliğini Onayladı", *Eğitim-İş Dergisi*, 3, Ocak, 24-27.
- Gülmez, Mesut (2008c) "Sendika Hakkı, Toplu Sözleşme ve Grevi de İçeren Toplu Eylem Haklarını Kapsar mı?", *Çalışma ve Toplum*, 2008/3 (18), 137-170.
- Gülmez, Mesut (2008d) "Toplu Sözleşmesiz Sendika Hakkı, Özünden Yoksundur", *Radikal İki*, 23 Kasım, 7.

- Gülmez, Mesut (2008e) *Avrupa Birliği ve Sosyal Politika*, Yeni Bölümler Eklenmiş, Geleştirilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara: Hatiboğlu Yayını, Mayıs.
- Gülmez, Mesut (2009a) *İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukukunda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye*, "AB'ye Sosyal Uyum" Dizisi, No: 5, Birinci Baskı, Ankara: Belediye-İş Yayını, Nisan.
- Gülmez, Mesut (2009b) "TİS Hakkı ve Uluslararası Sözleşmeler", *Çalışma Yaşamının Demokratikleşmesi Açısından TİS ve Grev Hakkı Sempozyumu*, 22 Ağustos 2009, Ankara, 1. Baskı, Ankara: KESK Yayınları, Mart, 41-52.
- Gülmez, Mesut (2010a) "İş Hukuku Öğretisi ve Madde 90 / Son Fıkra Sorunu", *Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan* (Editör: Talat Canbolat) içinde, Cilt I, İstanbul: Beta Yayını, 303-387.
- Gülmez, Mesut (2010b) "Kamu Görevlilerinin Grev ve Toplu Sözleşme Haklarının Ulusal ve Uluslararası Hukuki Boyutu ve Uygulamaları", *Kamu Görevlilerinin Sendikal ve Demokratik Hakları Çalıştayı* içinde, Abant, 9-11 Şubat 2010, (Yayına Haz.: T. C. Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı), Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayını, Temmuz, 44-55.
- Gülmez, Mesut (2010c) "Sendikal Hakların Bölünmezliği: Toplu Sözleşmesiz ve Grevsiz Sendika Hakkı Özünden Yoksundur", *Çalışma ve Toplum*, 2010/3 (26), 9-50.
- Gülmez, Mesut (2011a) *Uluslararası Sosyal Politika*, Güncelleme Notlarıyla 3. Baskı, Ankara: Hatiboğlu Yayını, Eylül.
- Gülmez, Mesut (2011b) "Sosyal İnsan Haklarının Gelişimi Temelinde Sosyal Devlet İçin Öneriler", *Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan* içinde, III, İstanbul: Beta Yayını, 3133-3174.
- Gülmez, Mesut (2011c) "Emeğin Anayasadaki Adı Sosyal Haklardır", *Türk-İş*, Dosya: Anayasa ve Emek, Ocak-Şubat (392), 46-50.
- Gülmez, Mesut (2011d) "Anayasal Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı: Eleştirel ve Ayrımcı Düşünceler", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, III, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, 51-84.
- Gülmez, Mesut (2011e) "Devlet Bütçesinden Ödentili Memur Sendikacılığı, Özgürlük ve Bağımsızlık İlkeleriyle Bağdaşmaz, Anayasa Mahkemesi Kararı Karar İncelemesi", *Çalışma ve Toplum*, 2011/2 (29), 293-310.
- Gülmez, Mesut (2012a) "Türkiye'de Sosyal Haklar: Sosyal Şart Açısından Anayasa'da Sosyal Devlet ve Sosyal Haklarda Uyum Sorunu", *Anayasal Sosyal Haklar (Avrupa Sosyal Şartı, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türkiye)* içinde (Editör / Yayına Hazırlayan: İbrahim Ö. Kaboğlu), İstanbul: Legal Yayını, 117-156.
- Gülmez, Mesut (2012b) "Ulusalüstü Hukuk ve Türkiye'de Sendikal Haklar", *Türk-Alman Uluslararası İş Hukuku Sempozyumu (Toplu İş Hukuku, Compliance)* içinde, 23-24 Haziran 2011, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayını, 55-111.
- Gülmez, Mesut (2012c) "Devlet Kesesinden İkramiyeli Memur Sendikacılığı", *Öğretmen Dünyası*, 386, Şubat, 17-20.

- Gülmez, Mesut (2012d) *4/C Anarşisi, Hukuksuz Dayanaklarıyla 4/C ve 4/C'liler, 1965-2012*, İstanbul: Legal Yayını, Haziran.
- Gülmez, Mesut (2012e) "Anayasa Mahkemesi'nin 'Totolojik' 4/C Kararı (Karar İncelemesi)", *Çalışma ve Toplum*, 2012/1 (32), 221-262.
- Gülmez, Mesut (2012f) "Sosyal Haklarda 'Yeni' Değil 'İleri' Anayasa", *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, IV, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, Ekim, 43-87.
- Gülmez, Mesut (2013a) "Uluslararası Sözleşmelerde Sosyal ve Sendikal Haklar ve Türkiye'nin Uyum(suzluk) Sorunu", *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 2* içinde, Ankara: Türk-İş Yayını, 215-284.
- Gülmez, Mesut (2013b) "Örgütlenme Özgürsüzlüğü Cephesinde Yeni Bir Şey Yok! Olacağı da Yok!", *Çalışma ve Toplum*, 2013/2 (37), 13-40.
- Gülmez, Mesut (2013c) "Sözleşmeler 'Onay Kanunu' İle Yürürlüğe Girmez, Bağlayıcılık Kazanmaz! Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Kararı: Karar İncelemesi", *Çalışma ve Toplum*, 2013/1 (36), 349-363.
- Gülmez, Mesut (2013d) "Ulusalüstü Sözleşmelerin Doğrudan Uygulanması Sorunu: Çelişen İki Yargıtay Kararı, İş Hukuku Öğretisi ve Bir Öneri", *Çalışma ve Toplum*, 2013/3 (38), 13-55.
- Gülmez, Mesut (2013e) *Sosyal Haklısız 'Yeni' Bir Anayasa mı?*, Ankara: Hatipoğlu Yayını, Haziran.
- Gülmez, Mesut (2013f) "1924'ten 1982'ye Anayasal Sendikal Haklar ve Ulusalüstü Kurullarla Uyumlu 'Yeni' Anayasa İçin Öneriler", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, V, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, Ekim, 67-98.
- Gülmez, Mesut (2013g) "Evrensel ve Bölgesel Ölçekli Ulusalüstü Kurallarıyla Sendikal Hak ve Özgürlükler ve Türkiye Sorunu", V. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu'nda yapılan konuşma (<http://www.sosyalhaklar.net/2013>).
- Gülmez, Mesut (2014a) "Sivil Memurlara Sendika Yasağı Kalktı, Ya Ötekiler?", *Prof. Dr. Yıldırım Uler'e Armağan* içinde, Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Yayını, 283-306.
- Gülmez, Mesut (2014b) "Emniyet-Sen, 'Sözde Polis Sendikası' Değildir" (<http://emniyetsen.org.tr/prof-dr-mesut-gulmez-emniyet-sen-makalesi/>; Eklenme tarihi: 24.03.2014).
- Gülmez, Mesut (2014c) "Emniyet-Sen, Hukuksal Dayanağı Ulusalüstü Sözleşmeler Olan Bir Sendikadır" (<http://emniyetsen.org.tr/emniyet-sen-hukuksal-dayanagi-ulusalustu-sozlesmeler-olan-bir-sendikadir-ii/>; Eklenme tarihi: 01.04.2014).
- Gülmez, Mesut (2014d) "Sendika Kararına Uyarak Toplu Eyleme Katılma, 'Disiplin Suçu' Değil 'Mazeret'tir", Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Kararı Karar İncelemesi, *Çalışma ve Toplum, Prof. Dr. Pars Esin'in Anısına, Özel Sayı*, 2014/2 (41), 191-203
- Gülmez, Mesut (2014e) *Sendikal Hakların Ulusalüstü Kuralları, Oluşumu ve Uygulanması, 1919-2014 (100. Kuruluş Yıldönümü Eşiğinde UÇÖ / ILO Kuralları)*, Hatipoğlu Yayını, Ankara, Ağustos.

- Gülmez, Mesut (2014f) "Toplu Eylem Hakkına Dahil Protesto Eylemi, Yasa Dışı Grev Değildir", *Yargıtay 7. Hukuk Dairesi Karar Eleştirisi, Çalışma ve Toplum*, 2014/4 (43), 223-255.
- Gülmez, Mesut (2014g) "Sermaye Piyasasına 'Anayasal' Grev Güvencesi", *Anayasa Mahkemesi Karar Eleştirisi, Anayasa Hukuku Dergisi*, 3 (6), Nisan, 198-219.
- Gülmez, Mesut (2014h) "Çalışma Özgürlüğü ve Hakkı Açısından Emeğin Evrimi: Ulusal ve Ulusalüstü Boyutlar Üzerine Düşünceler", *Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, VI, Bildiriler içinde*, İstanbul: Petrol-İş Yayını, Kasım, 63-128.
- Gülmez, Mesut (2014ı) "Anayasanın ve Sendikal Yasaların Ulusalüstü Sözleşmelere Uyum(suzlug)u Sorunu", *İzmir Barosu İş Hukuku Günleri II, Uluslararası Sözleşmelerin İş ve Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Uygulama Sorunları içinde*, 10-11 Mayıs 2013, İzmir: İzmir Barosu Yayını, Ekim, 16-30 (Soru-Cevap: 38-44).
- Gülmez, Mesut (2015) "Artık Ankara'da Anayasa Mahkemesi Var!", *Anayasa Hukuku Dergisi*, Cilt 4, Sayı 8, Ekim (baskıda).
- Gümüş, M. Fatih (1972) *Türk İş Hukukunda İş Uyuşmazlıkları ve Uzlaştırma, Yabancı Sistemlerle Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Ankara.
- Güven, Ercan / Ufuk Aydın (1998) *İş Hukuku*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Güven, Ercan / Ufuk Aydın (1999) *İş Hukuku*, Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Güven, Ercan / Ufuk Aydın (2010) *İş Hukuku*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Güven, Ercan / Ufuk Aydın (2013) *İş Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Eskişehir: Nisan Kitabevi, Ekim.
- Güzel, Ali (1997) "ILO Normlarının İç Hukuka Etkisi ve Türk İş Hukukunun Gelişmesine Katkısı", *ILO Normları ve Türk İş Hukuku, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri*, Ankara: Kamu-İş Yayını, 3-49.
- Güzel, Ali (2004) "İş Güvencesine İlişkin Yasal Esasların Değerlendirilmesi", *İş Güvencesi (Esasları ve Uygulama Sorunları), Sendikalar Yasası (Öngörülen Değişiklikler), Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası (Öngörülen Değişiklikler) Semineri*, 28-29 Mayıs 2004, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 2004 Yılı Toplantısı, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, Eylül, 15-145.
- Güzel, Ali (2014) "İş Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Sonuçları (Eleştirel Bir Yaklaşım)", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu içinde*, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz, 237-317.
- Güzel, Ali (2015) "Yargıtay'ın Toplu İş Hukukuna İlişkin 2013 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi", *Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2013*, Ankara: Kamu İşletmeleri İşverenleri Sendikası Yayını (baskıda)
- Güzel, Ali / Ali Rıza Okur / Nurşen Caniklioğlu (2012) *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Yenilenmiş 14. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ekim.

- ILO Normları ve Türk İş Hukuku* (1997), İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri, Ankara: Kamu-İş Yayını.
- ILO Sözleşmeleri ve Anayasa Değişikliklerine Uyum Yasaları* (1997), Panel, 4.12.1996, Yayın No: 97/1, İstanbul: Birleşik Metal-İş Sendikası Yayını.
- Işık, Rüçhan (1962) *Sendika Hakkı, Tanınması ve Kanuni Sınırları*, Ankara: AÜHF Yayını.
- Işık, Rüçhan (1967) *Türk İş Hukukunun Milletlerarası Kaynakları*, Ankara: AÜHF Yayını.
- Işık, Rüçhan (1968) "Milletlerarası Çalışma Sözleşmelerinin Türk Mevzuatına Tesiri", *Sosyal Siyaset Konferansları*, Ondokuzuncu Kitap içinde, İstanbul: İÜİF Yayını, 167-174.
- (Işıklı, Alpaslan) (1986) *TİSK Raporlarına Yanıt* (2821 Sayılı Sendikalar Kanunu İle 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun Uluslararası Normlara Aykırılığı), Ankara: Türkiye Yol-İş Sendikası Yayını, No: 1986/11.
- Işıklı, Alpaslan (1989) "2821 Sayılı Sendikalar Yasası İle 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasının Uluslararası Normlara Aykırılığı", *Sadun Aren'e Armağan* içinde, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayını, 266-291.
- Işıklı, Alpaslan (1994) *İş Hukuku*, Ankara: İmaj Yayıncılık, Ekim.
- Işıklı, Alpaslan (1996) *İş Hukuku*, İkinci Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Işıklı, Alpaslan (2002) *İş Hukuku*, Dördüncü Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık, Ocak.
- Işıklı, Alpaslan / Mesut Gülmez (Derleyenler) (1990a) *Cahit Talas'a Armağan* içinde, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını.
- Işıklı, Alpaslan / Mesut Gülmez (1990b) "Cahit Talas İle Söyleşi – Yaşam Öyküsü", *Cahit Talas'a Armağan* içinde, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, 1-41.
- İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu* (2014), Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz.
- İzveren, Adil (1968) *Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar*, Ankara.
- İzveren, Adil (1970) *Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar*, İkinci Baskı, Ankara.
- İzveren, Adil (1974) *İş Hukuku (I, II, III)*, Ankara.
- İzveren, Adil / Erol Akı (1998) *İş Hukuku, Bireysel İş Hukuku*, Cilt I, Birinci Bası, İzmir: Barış Yayınları.
- Kandemir, Murat (2013) "Toplu İş Sözleşmesinin Uygulama Alanı", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 167-214.
- Kapani, Münici (1976) *Kamu Hürriyetleri*, Yenilenmiş Beşinci Bası, Ankara: AÜHF Yayını.
- Kaya, Pir Ali (1998) "Çalışma Mevzuatının Geliştirilmesinde ILO Normlarının Etkisi", *Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan* içinde, Ankara: TÜHİS Yayını, 129-143.
- Kaya, Pir Ali (1999) *Uluslararası Çalışma Normları ve Türk İş Hukuku Üzerine Etkileri*, Ankara: TÜHİS Yayını.

- Kaya, Pir Ali (2013) "Uluslararası Normlar Bağlamında Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Değerlendirilmesi", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, V, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, Ekim, 131-155.
- Kaya, Pir Ali (Editör) (2014) *Uluslararası Sosyal Politika: Teorisi, Uluslararası Çalışma Normları ve Güncel Gelişmeler*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kessler, Gerhard (1940) "Türkiye'nin İktisadi Siyaset Meseleleri" (Çeviren: Orhan Tuna), *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, I (2), 137-166.
- Kessler, Gerhard (1941) "Türkiye'nin İktisadi Siyaset Meselelerine Dair Mülahazalar" (Çeviren: Orhan Tuna), *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, II (3-4), 1-30.
- Kessler, Gerhard (1945) *İktisadi Siyaset* (Çeviren: Orhan Tuna), İstanbul: Gençlik Kitabevi Neşriyatı, İktisadi Eserler Serisi, No: 2.
- Koç, Yıldırım (2000) "ILO Uygulamaları Açısından Sendikal Özgürlük", *Türkiye'de Sendikal Örgütlenme, Uluslararası Dayanakları, Uygulanması ve Sorunları* içinde, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1999 Yılı Toplantısı (14-15 Mayıs 1999), Galatasaray Üniversitesi, İstanbul Barosu, 1. Baskı, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayını, Mayıs, 215-225.
- Koray, Meryem / Alper Topçuoğlu (1987) *Sosyal Politika*, İzmir.
- Koray, Meryem (2000) *Sosyal Politika*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayını.
- Koray, Meryem (2005) *Sosyal Politika*, 2. Baskı, Ankara: İmge Yayını.
- Koray, Meryem (2008) *Sosyal Politika*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Ankara: İmge Yayını, Ekim.
- Korkmaz, Fahrettin / Nihat Seyhun Alp (2014) *İş Hukuku*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayını, Ekim.
- Kutal, Metin (1962) "Sendika Hürriyeti", *Sosyal Siyaset Konferansları*, Onüçüncü Kitap içinde, İstanbul: İÜİF Yayını, 1-18.
- Kutal, Metin (1970) "Uluslararası Çalışma Teşkilatının Yasama Faaliyeti ve Türkiye Cumhuriyetinin Durumu (1919-1969)", *Sosyal Siyaset Konferansları* içinde, Yirmibirinci Kitap, İstanbul: İÜİF Yayını, 169-197.
- Kutal, Metin / Münir Ekonomi (1976) "Türk Endüstri İlişkileri Sisteminin Yasal Çerçevesi ve Başlıca Sorunları", *Uluslararası Deneylerin Işığında Türkiyede'deki Endüstri İlişkileri* içinde, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, 80-127.
- Kutal, Metin (1977) "Kamu Personelinin Sendikalaşma Sorunları", *İktisat ve Maliye*, XXIV (9), Aralık, 393-398.
- Kutal, Metin (1978) "Sendikacılık Faaliyetleri Nedeni İle İşçinin Feshe Karşı Korunması ve Sonuçları", *İktisat ve Maliye*, XXV (1), Nisan, 47-56.
- Kutal, Metin (1980a) "Sendikaların Faaliyeti Durdurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar (I)", *İktisat ve Maliye*, XXVII (8), Kasım, 295-302.
- Kutal, Metin (1980b) "Sendikaların Faaliyeti Durdurulduktan Sonra Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar (II)", *İktisat ve Maliye*, XXVII (9), Aralık, 328-335.

- Kutal, Metin (1981a) "Sendika Üyeliği, Yöneticiliği ve Temsilciliğinin Güvencesi", *İktisat ve Maliye*, XXVIII (1), Nisan, 50-59.
- Kutal, Metin (1981b) "12 Eylül 1980 Öncesi Türk Sendikacılığındaki Bunalım ve Son Bir Yıl İçinde Sosyal Hukuk Alanındaki Başlıca Gelişmeler", *İktisat ve Maliye*, XXVIII (6), Eylül, 275-284.
- Kutal, Metin (1981c) "Türk Endüstri İlişkileri Yeni Yasalarla Düzenlenirken", *İktisat ve Maliye*, XXVIII (9), Aralık, 393-400.
- Kutal, Metin (1981d) "Geçiş Döneminde Toplu İş Sözleşmelerini Düzenleyen Önemli Bir Yasa", *İktisat ve Maliye*, XXVII (11), Şubat, 427-435.
- Kutal, Metin (1982a) "12 Eylül 1980 Geçiş Döneminde Toplu İş Sözleşmelerini Düzenli(e)yen Yasa Hakkında Bazı Düşünceler", *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan II*, İstanbul: İÜSBF Yayını, 45-65.
- Kutal, Metin (1982b) "Yeni Anayasa Tasarısı Hakkında Bazı Düşünceler (I)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (5), Ağustos, 204-210.
- Kutal, Metin (1982c) "Yeni Anayasa Tasarısı Hakkında Bazı Düşünceler (II)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (6), Eylül, 241-248.
- Kutal, Metin (1982d) "Anayasa Tasarısında Sosyal Hukuk Alanında Milli Güvenlik Konseyince Yapılan Yeni Düzenlemeler (I)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (8), Kasım, 338-347.
- Kutal, Metin (1982e) "Sosyal Hukuk Açısından 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (I)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (9), Aralık, 373-379.
- Kutal, Metin (1983a) "Sosyal Hukuk Açısından 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (II)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (10), Ocak, 409-419.
- Kutal, Metin (1983b) "Sosyal Hukuk Açısından 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (III)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (11), Şubat, 461-469.
- Kutal, Metin (1983c) "Sosyal Hukuk Açısından 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (IV)", *İktisat ve Maliye*, XXIX (12), Mart, 502-509.
- Kutal, Metin (1983d) "Türk Endüstri İlişkileri Düzeninin Yeni Yasal Çerçevesi Oluşurken, I", *İktisat ve Maliye*, XXX (2), Nisan, 38-44.
- Kutal, Metin (1983e) "Türk Endüstri İlişkileri Düzeninin Yeni Yasal Çerçevesi Oluşurken, II", *İktisat ve Maliye*, XXX (2), Mayıs, 87-93.
- Kutal, Metin (1983f) "Türkiye'de Endüstri İlişkilerini Düzenleyen İki Yeni Yasa", *İktisat ve Maliye*, XXX (4), Temmuz, 168-175.
- Kutal, Metin (1983g) "2821 Sayılı Sendikalar Yasasında Sendikaların Kuruluşu", *İktisat ve Maliye*, XXX (5), Ağustos, 202-208.
- Kutal, Metin (1983h) "2821 Sayılı Sendikalar Yasasında Üyelik Kavramı", *İktisat ve Maliye*, XXX (8), Kasım, 318-325.
- Kutal, Metin (1983ı) "Yeni Sendikalar Yasasında Sendika Üyeliği, Yöneticiliği ve Temsilciliğinin Güvencesi", *İktisat ve Maliye*, XXX (9), Aralık, 354-361.
- Kutal, Metin (1984a) "Yeni Sendikalar Yasasında Sendikalara Tanınan ve Yasaklanan Faaliyetler", *İktisat ve Maliye*, XXX (10), Ocak, 385-393.

- Kutal, Metin (1984b) "Yeni Sendikalar Yasasında Sendikaların Gelirleri ve Giderleri", *İktisat ve Maliye*, XXX (11), Şubat, 445-452.
- Kutal, Metin (1984c) "2822 Sayılı Yasada Toplu İş Sözleşmesi Kavramı, Düzeyi, İçeriği ve Sona Ermesi", *İktisat ve Maliye*, XXX (12), Mart, 491-499.
- Kutal, Metin (1984d) "2822 Sayılı Yasada Toplu İş Sözleşmesinin Yapılması", *İktisat ve Maliye*, XXXI (1), Nisan, 34-41.
- Kutal, Metin (1984e) "2822 Sayılı Yasada Uyuşmazlık ve Arabuluculuk", *İktisat ve Maliye*, XXXI (2), Mayıs, 78-86.
- Kutal, Metin (1984f) "2822 Sayılı Yasada Grev ve Lokavt Kavramları", *İktisat ve Maliye*, XXXI (3), Haziran, 132-140.
- Kutal, Metin (1984g) "2822 Sayılı Yasada Grev ve Lokavt Yasakları", *İktisat ve Maliye*, XXXI (4), Temmuz, 179-185.
- Kutal, Metin (1986) *Türkiye'de Endüstri İlişkilerinin Yasal Çerçevesi* (Temel Özellikler ve Sorunlar), İkinci Basım, İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayını, Eğitim Dizisi: 6.
- Kutal, Metin (1987a) "Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün Yasama Faaliyeti ve Sendika Özgürlüğü", *İktisat ve Maliye*, XXXIV (3), Haziran, 117-123.
- Kutal, Metin (1987b) "Uluslararası Çalışma Normları Karşısında Türkiye'de Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Hukuku", *İktisat ve Maliye*, XXXIV (4), 146-153.
- Kutal, Metin (1988a) "2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasında Yapılan Değişiklikler, I", *İktisat ve Maliye*, XXXV (9), Aralık, 359-364.
- Kutal, Metin (1988b) "Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümü ve Toplu İş Sözleşmesi Açısından Türk İş Hukukunun 50 Yılı", *Türk İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukunun 50 Yılı* içinde, Kutlama Toplantısı - Tebliğler - Yorumlar, 14-17 Eylül, Çeşme/ Altın Yunus, İstanbul: Basisen Yayını, 121-148.
- Kutal, Metin (1988c) "1987 Yılında Türk Sendikacılık Hareketinin Hukuksal Açıdan Değerlendirilmesi", *Basisen*, 28, Şubat, 8-16.
- Kutal, Metin (1988d) "2821 Sayılı Sendikalar Yasasında 3449 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişikliklerin Genel Bir Değerlendirmesi (1)", *Basisen*, 32, Ağustos-Eylül, 33-37.
- Kutal, Metin (1988e) "2821 Sayılı Sendikalar Yasasında 3449 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişikliklerin Genel Bir Değerlendirmesi (2)", *Basisen*, 33, Ekim-Kasım, 35-37.
- Kutal, Metin (1989a) "2821 Sayılı Sendikalar Yasasında 3449 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişikliklerin Genel Bir Değerlendirmesi (3)", *Basisen*, 34, Ocak, 42-45.
- Kutal, Metin (1989b) "Avrupa Sosyal Şartı ve Türkiye'nin Onayı", *İktisat ve Maliye*, XXXVI (12), Aralık, 493-502.
- Kutal, Metin (1993a) "1992 Yılında İş Mevzuatındaki Gelişmelerin Genel Bir Değerlendirmesi", *Basisen*, 48, Ocak, 20-22.
- Kutal, Metin (1993b) "İş Güvencesinin İktisadi ve Sosyal Etkileri Üzerine Bazı Düşünceler", *İ Hukukunun Ulusal ve Uluslararası Temel ve Güncel Konuları* içinde, Ankara: Kamu-İş Yayını, 201-213.

- Kutal, Metin (1994a) "87 Sayılı Uluslararası Sözleşme ve 1982 T. C. Anayasasında Sendikal Haklar", *Basisen*, 53, Kasım, 31-33.
- Kutal, Metin (1994b) "Türkiye'de Toplu Pazarlık Düzeninin Otuz Yılı", *Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Toplu Pazarlığın Otuz Yılı* içinde, (Yay. Haz.: Nusret Ekin / Mustafa Delican), Türk Endüstri İlişkileri Derneği, III. Ulusal Endüstri İlişkileri Kongresi, 11-12 Kasım 1993, İstanbul, Ankara: Kamu-İş Yayını, 79-88.
- Kutal, Metin (1995) "87 Sayılı Uluslararası Sözleşme Karşısında Sendikalar Yasası (2821)'nin Genel Bir Değerlendirmesi", *Basisen*, 54, Mart, 27-28.
- Kutal, Metin (1996) "1995 Yılındaki Hukuki Gelişmeler 1996 Beklentileri", *Basisen*, 56, Nisan, 44-45.
- Kutal, Metin (1997a) "151 Sayılı ILO Sözleşmesi ve Türkiye'nin Uyumunu", *ILO Normları ve Türk İş Hukuku*, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri, Ankara: Kamu-İş Yayını, 125-139.
- Kutal, Metin (1997b) "Onaylanan ILO Sözleşmeleri ve T. C. Anayasası'nda Yapılan Değişiklikler Karşısında Türk Mevzuatının Durumu", *ILO Sözleşmeleri ve Anayasa Değişikliklerine Uyum Yasaları*, Panel, 4.12.1996, Yayın No: 97/1, İstanbul: Birleşik Metal-İş Sendikası Yayını, 37-53.
- Kutal, Metin (1997c) "Sendika Yönetici ve Temsilcilerinin Hukuki Durumları", İş Hukukunun Güncel Sorunları Semineri, 9-12 Aralık 1997, Abant, Ankara: TÜHİS Yayını, 205-226.
- Kutal, Metin (2008a) "2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Teklifi Hakkında Bir İnceleme", *Sicil*, 11, Eylül, 73-95.
- Kutal, Metin (2008b) "Grev Hakkının Uluslararası Normları ve Türk Mevzuatının Buna Uyum Sorunu", *Sicil*, 12, Aralık, 135-143.
- Kutal, Metin (2010a) "Toplu Pazarlık Sistemi Açısından Anayasa'da 5982 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler", *MESS Mercek* (Özel Sayı, Anayasa Değişiklikleri) (59), Temmuz, 15-23.
- Kutal, Metin (2010b) "Uluslararası Çalışma Normları Karşısında 1982 T. C. Anayasası'nın Grev Hakkına İlişkin Hükümleri", *Osman Güven Çankaya'ya Armağan* içinde, Ankara: Kamu-İş Yayını, 325-335.
- Kutal, Metin (2012) "Toplu İş Hukukunda Yeni Bir Düzenleme (31.01.2012 Tarihli Kanun Tasarısı)", *Sicil*, 25, Mart, 159-177.
- Kutal, Metin (2013a) "İnsan Haklarına İlişkin Uluslararası Çalışma Sözleşmeleri Işığında Türk Hukukunda Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakları", *Sicil*, 29, Mart, 135-144.
- Kutal, Metin (2013b) "Türk Toplu Pazarlık Sisteminde Yeni Bir Düzenleme (6356 Sayılı Yasa)", *Sendikacılık Akademisi Ders Notları 3* içinde, Ankara: Türk-İş Yayını, Mart, 311-325.
- Kutal, Metin (2013c) "Uluslararası Normlar Açısından Kamu Görevlilerinin Sendika ve Toplu Sözleşme Hakları", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, V, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, 157-178.

- Kutal, Metin (2015) “ ‘Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi’ Yasasının Kimi Hükümlerinin İptali İstemi ile Anayasa Mahkemesine Açılan Davaya İlişkin Notlar”, *Çalışma ve Toplum*, 2014/2 (41), 13-27.
- Mahiroğulları, Adnan (2011) “1965’ten 12 Eylül 2010 Halk Oylamasına Yasakoyucunun Memur Sendikacılığına Bakış Açısı ve ILO Normları”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, Altmışıncı Kitap içinde, İstanbul: İÜİF Yayını, 61-87.
- Mimaroglu, Sait Kemal (1964) *Türk Hukukunda Toplu İş Sözleşmesi* (Önsöz: Cahit Talas), Ankara: AÜSBF Yayını.
- Mollamahmutoglu, Hamdi (2008) *İş Hukuku (Genel Kavramlar – Bireysel İş İlişkileri)*, Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş 3. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayını, Kasım.
- Mollamahmutoglu, Hamdi (2012) “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda Sendika ve Konfederasyonların Faaliyetlerine İlişkin Düzenlemeler”, *İşveren*, 50 (6) Kasım –Aralık, 50-52.
- Mollamahmutoglu, Hamdi / Muhittin Astarlı (2012) *İş Hukuku (Genel Kavramlar – Bireysel İş İlişkileri)*, (Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş ve 6098 Sayılı ..., 6102 Sayılı ... ve 6331 Sayılı ... Kanunu İşlenmiş), Bası, Ankara: Turhan Kitabevi Yayını, Ekim.
- Mollamahmutoglu, Hamdi / Muhittin Astarlı / Ulaş Baysal (2014) *İş Hukuku (Genel Kavramlar – Bireysel İş İlişkileri)*, (Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş ve 6098 Sayılı ..., 6102 Sayılı ... ve 6331 Sayılı ... Kanunu İşlenmiş), Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi Yayını, Ekim.
- Narmanlioğlu, Ünal (1988) *İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri*, Cilt I, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- Narmanlioğlu, Ünal (1994) *İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri*, Cilt I, Yeniden Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İzmir: Barış Yayınları Yayını.
- Narmanlioğlu, Ünal (2001) *İş Hukuku II, Toplu İş İlişkileri*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- Narmanlioğlu, Ünal (2005) “Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Açısından Sendika Kavramı ve Sendikaların Kuruluş Şartları”, *A. Can Tunçay’a Armağan* içinde (Yay. Haz.: Mehmet Uçum), Birinci Bası, İstanbul: Legal Yayını, Mayıs, 689-741.
- Narmanlioğlu, Ünal (2012a) “19.03.2012 Tarihli Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı’nın Getirdikleri”, *Sicil*, 27, Eylül, 139-155.
- Narmanlioğlu, Ünal (2012b) “Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa Göre Sendika ve Konfederasyona Üye Olma, Üyelikten Ayrılma ve Uluslararası Kuruluşlara Üyelikle İlgili Olarak Getirilen Yeni Düzenlemeler”, *İşveren*, 50 (6) Kasım-Aralık, 68-70.
- Narmanlioğlu, Ünal (2012c) *İş Hukuku, Ferdi İş İlişkileri*, I, Yeni Mevzuata Göre Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Kasım.
- Narmanlioğlu, Ünal (2014) *İş Hukuku II, Toplu İş İlişkileri*, İstanbul: Beta Yayını, Mayıs.
- NU, CES (2008) Conseil économique et social, Comité des droits économiques, sociaux et culturels, Session de fond de 2011, *Application du Pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels, Rapport initiaux présentés par les*

- Etats parties en vertu des articles 16 et 17 du Pacte, Turquie (25 juin 2008)*, Français, E/C.12/TUR/1, Distr. Générale, 28 janvier 2009.
- Odaman, Serkan (2004) "Sosyal Hukuk Alanında Uluslararası Sözleşmeler Işığında Evrensel Hukuk-Ulusal Hukuk İlişkisi", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 3, 816-834.
- Oder, Bertil Emrah (2008) "Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Anayasal Yorumunda 1983-2007 Bilançosu: Örnekler ve Ana Yönelim", *Ali Ülkü Azrak, 75. Yaş Armağanı* (Yay. Haz.: Şebnem Sayhan / Yücel Karlıklı) içinde, İstanbul: Beta Yayını, Kasım, 387-416.
- Oder, Bertil Emrah (2010) *Anayasa Yargısında Yorum Yöntemleri, Hukuksal Yöntembilime Dayalı Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, İstanbul: Beta Yayını, Kasım.
- Oğuzman, Kemal (1967) *Hukuki Yönden Grev ve Lokavt, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun Sistematik Tetkiki ve İlgili Mahkeme İçtihatları*, İstanbul.
- Oğuzman, Kemal (1971) "Sendikaların ve Diğer İşçi Teşekküllerinin Kuruluş Şartları", *274 Sayılı Sendikalar Kanununda Yapılan Değişiklikler*, İstanbul: MO Prodüktivite Kurumu Yayını, 105-114.
- Oğuzman, Kemal (1973a) *Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi, Grev, Lokavt ve Arabuluculuk Düzeni Nasıl Olmalıdır?*, İstanbul: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.
- Oğuzman, Kemal (1973b) "Türkiye Cumhuriyeti Devrinde İş Hukukunun Gelişmesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı, Cumhuriyet Döneminde Hukuk* içinde, İstanbul: İÜHF Yayını, 403-423.
- Oğuzman, Kemal (1974) "Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi, Grev, Lokavt ve Tahkim Düzeni", *Türkiye'de İşçi-İşveren İlişkileri* içinde, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Etüdlar Konferans Heyeti Yayını, 136-152.
- Oğuzman, Kemal (1975) *Hukuki Yönden İşçi-İşveren İlişkileri*, Temel Bilgiler, Cilt 1, Toplu İlişkiler, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Oğuzman, Kemal (1977) *Vak'a Metodu İle Hukuki Yönden İşçi-İşveren İlişkileri, Olaylar - Kararlar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Oğuzman, Kemal (1986a) "2821 Sayılı Sendikalar Kanununun Uluslararası Normlara Uygunluğu", *İşveren*, XXIV (8), Mayıs, 5-11.
- Oğuzman, Kemal (1986b) "2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun Uluslararası Normlara Uygunluğu", *İşveren*, XXIV (9), Haziran, 7-12.
- Oğuzman, Kemal (1986c) "2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu Hükümlerinin Milletlerarası Çalışma Teşkilatı (ILO) İlke ve Sözleşmelerine Aykırılığı İddiaları Konusunda Bir İnceleme", *2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun Uluslararası Normlara Uygunluğu*, Ankara: TİSK Yayını, No: 81, 7-34.
- Okur, Zeki (2013) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bakımından Sendika Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi" *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 69-110

- Ören, Kenan (2013) *Sosyal Politika*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Eylül.
- Özdek, E. Yasemin (1993) "Anayasa Mahkemesi ve Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri", *Çağdaş Hukuk*, Yıl 1, 11-12, Mart-Nisan.
- Özdek, E. Yasemin (2004) *Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye*, Ankara: TODAİE Yayını.
- Özdemir, Burhan (2000) "Uluslararası Çalışma Örgütü İlkeleri ve Zorunlu Tahkim", *Kamu-İş (Turhan Esener'e Armağan)* içinde, 5 (3), Nisan, 573-584.
- Özkaraca, Ercüment (2013) "6356 Sayılı Kanunda Sendikal Güvenceler", *Çalışma ve Toplum*, 2013/3, 38, 173-215.
- Öztürk, Mehmet Onat (2013) "İşçinin Sendika Özgürlüğünün Sendikal Nedenle Feshe Karşı Korunması", *Çalışma ve Toplum*, 2013/3, 38, 217-241.
- Özveri Murat (2011) "Türk Hukukunda Sosyal Hakların Dava Yoluyla Gerçekleştirilmesi", *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, III, Bildiriler* içinde, İstanbul: Petrol-İş Yayını, 139-158.
- Özveri Murat (2014a) "Sendikal Hakların Uluslararası Kaynakları", *Uluslararası Sosyal Politika*, Teorisi, Uluslararası Çalışma Normları ve Güncel Gelişmeler içinde (Editör: Pir Ali Kaya), Ankara: Siyasal Kitabevi, 327-3351.
- Özveri Murat (2014b) "Uluslararası Belgeler Yönünden Yetki Süreci ve Sendikalaşma Hakkı", *İzmir Barosu İş Hukuku Günleri II, Uluslararası Sözleşmelerin İş ve Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Uygulama Sorunları* içinde, 10-11 Mayıs 2013, İzmir: İzmir Barosu Yayını, Ekim, 74-88 (Soru-Cevap: 94-99).
- Özveri, Murat (2014c) "6356 Sayılı Yasada TİS Yetki Belirleme Süreci ve Yargı Kararları", *İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 19. Toplantı, 6-7 Haziran 2014, Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu (baskıda).
- Pazarıcı, Hüseyin (1985) *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 1. Kitap, Ankara: AÜSBF Yayını.
- Pazarıcı, Hüseyin (2004) "Türk Hukukunda Antlaşmalar İle Yasaların Çatışması", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Prof. Dr. Sevin Toluner'e Armağan* içinde, Yıl 24, 1-2, 651-674.
- Pazarıcı, Hüseyin (2009) *Uluslararası Hukuk*, 8. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi Yayını.
- Reisoğlu, Seza (1967) *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Toplu İş Sözleşmeleri*, Ankara: AÜHF Yayını.
- Reisoğlu, Seza (1975) *Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Şerhi*, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara: AÜHF Yayını.
- Rodière, Pierre (2008) *Droit sociale de l'Union européenne*, 2e édition, Paris: LGDJ.
- Sağlam, Fazıl (2014) "Anayasa Hukuku Perspektifi İle İş Hukukunun Bazı Sorunlarına Bakış", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu* içinde, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz, 9-27.
- Sağlam, Fazıl / M. Polat Soyer (2013), "İş Güvencesi Kapsamında Olmayan Bir İşçinin Sendika Üyeliği Nedeniyle İşten Çıkarılması Halinde Sendikal Tazminat Talep Etme Hakkı: Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Bu Açıdan Anaya-

- sa'ya Aykırılığı Sorunu", *LEGAL İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 10 (39), 3-24.
- Sayın, Ali Kemal (2004) "Emek Piyasalarını Düzenleyen Uluslararası Normlar", *Sosyal Siyaset Konferansları* içinde, Kırksekizinci Kitap, İstanbul: İÜİF Yayını, 53-96.
- Sayın, Ali Kemal (2012) "Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı'nın Getirdikleri", *Sicil*, 26, Haziran, 67-77.
- Sayın, Ali Kemal (2013a) "ILO Normlarının ve Örgütün Denetim Mekanizmasının Türk İş Hukukuna Etkisi", *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1, Temmuz-Eylül, 11-34.
- Sayın, Ali Kemal (2013b) "Kanunun Genel Tanıtımı, Sendikaların Yapılanması, e-Devlet Sistemi Üzerinden Üyelik ve İşkolları Sisteminde Değişiklik", *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bilgilendirme Semineri*, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TISK Yayını, 19-30 (soru-cevap: 100-106).
- Saymen, Ferit Hakkı (1954) *Türk İş Hukuku*, İstanbul.
- Selamoğlu, Ahmet (1998) "Endüstri İlişkileri Boyutlarıyla Uluslararası Andlaşmalar ve Türkiye", *Sosyal Siyaset Konferansları* içinde, Kırkbirinci ve Kırkikinci Kitap, İstanbul: İÜİF Yayını, 115-137.
- Sargutan, A. Erdal (2006) *Sosyal Politika Bilimi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Selek Öz, Cihan (2013a) "Küresel Sosyal Politika Aktörü Olarak Birleşmiş Milletler (BM)", *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 67-96.
- Selek Öz, Cihan (2013b) "Küresel Sosyal Politika Aktörü Olarak Avrupa Konseyi", *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 97-108.
- Selek Öz, Cihan (2013c) "Küresel Sosyal Politika Aktörü Olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)", *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 151-174.
- Selek Öz, Cihan (2013d) "Küresel Sosyal Politika Aktörü Olarak Avrupa Birliği (AB)", *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 109-150.
- Seyyar, Ali / Cihan Selek Öz (2013) (Editörler), *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak.
- Seyyar, Ali (2013a) "Uluslararası Sosyal Politikanın Küresel Çerçevesi", *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 5-37.
- Seyyar, Ali (2013b) "Küresel Sosyal Politikanın Araçları ve Aktörleri" *Küreselleşen Dünyada Uluslararası Sosyal Politika* içinde, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, Ocak, 39-64.
- Servais, Jean-Michel (2004) *Normes internationales du Travail*, Paris: L.G.D.J.
- Soysal, Mümtaz (1985) "Anayasaya Uygunluk Denetimi ve Uluslararası Sözleşmeler", *Anayasa Yargısı*, Cilt 2, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayını, 7-18.

- Soysal, Mümtaz (1997) "Uluslararası Antlaşmalar Konusunda Anayasa Yargısı", *Anayasa Yargısı*, Cilt 17, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayını, 171-187.
- Sönmez, Fikret (1968) *Türkiye'de Sendika Hürriyeti ve Teminatı*, İzmir: İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
- Sözer, Ali Nazım (2013) *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Mart.
- Subaşı, İbrahim (2013a) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Toplu İş Sözleşmesine İlişkin Hükümleri", *30. Yılında Yeni Toplu İş Hukuku Düzeni Konferansı, Tebliğler ve Görüşler içinde*, 2013/4 (39), 65-99.
- Subaşı, İbrahim (2013b) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda Toplu İş Sözleşmesinin Teşmili", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 215-251.
- Sunar, Kemal Sahir (1955) *Türk Sendikalar Hukuku*, Sendikaların Hukuki Durumu ve Kuruluşlarında Hâkim Olan Ana Prensipler, Birinci Kitap, Ankara.
- Sur, Melda (1991) *Toplu İş Sözleşmesi Özerkliği ve Teşmil*, Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Sur, Melda (1994) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Sendika Hakkı", *İnsan Hakları Yıllığı*, 16, 37-50.
- Sur, Melda (1995) *İş Hukukunun Uluslararası Kaynakları*, Avrupa Konseyi Çerçevesinde Kabul Edilen Belgeler, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Sur, Melda (2000a) *Uluslararası Hukukun Esasları*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
- Sur, Melda (2000b) "Globalleşme Bağlamında Sosyal Haklar", *Türkiye'de İnsan Hakları içinde* (Yay. Haz.: Oya Çitçi), Ankara: TODAİE Yayını, Birinci Baskı, Haziran, 597-610.
- Sur, Melda (2006) *Uluslararası Hukukun Esasları*, İstanbul: Beta Yayını.
- Sur, Melda (2008a) *İş Hukuku, Toplu İlişkiler*, Güncellenmiş 2. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, Eylül.
- Sur, Melda (2008b) "Sosyal Haklara İlişkin Andlaşmaların İç Hukuktaki Yeri", *Prof. Dr. Devrim Ulucan'a Armağan içinde* (Yayıma Hazırlayan: Mehmet Uçum), Birinci Baskı, Legal Yayıncılık, Ağustos, 47-62.
- Sur, Melda (2009) *İş Hukuku, Toplu İlişkiler*, Güncellenmiş 3. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, Aralık.
- Sur, Melda (2010) "Siyasi Grev Konusunda Bir Anayasa Mahkemesi Kararının Düşündürdükleri", *Osman Güven Çankaya'ya Armağan içinde*, Ankara: Kamu-İş Yayını, 241-260.
- Sur, Melda (2011a) *İş Hukuku, Toplu İlişkiler*, Güncellenmiş 4. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, Ağustos.
- Sur, Melda (2011b) *Uluslararası Hukukun Esasları*, Güncellenmiş 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Kasım.
- Sur, Melda (2013a) *Uluslararası Hukukun Esasları*, Güncellenmiş 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.

- Sur, Melda (2013b) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Uluslararası Normlar Açısından Değerlendirilmesi", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 323-362.
- Sur, Melda (2014a) "Uluslararası Normlar ve 6356 Sayılı Kanunun Toplu İş Sözleşmeleri ve Grev Hakkındaki Hükümleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (Özel Sayı), 255-278.
- Sur, Melda (2014b) "6356 Sayılı Kanun'un Toplu İş Sözleşmeleri ve Toplu İş Uyuşmazlıkları İle İlgili Hükümlerinin Uluslararası Normlar Açısından Değerlendirilmesi", *İzmir Barosu İş Hukuku Günleri II, Uluslararası Sözleşmelerin İş ve Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Uygulama Sorunları*, 10-11 Mayıs 2013, İzmir: İzmir Barosu Yayını, Ekim, 61-74 (Soru-Cevap: 93-94).
- Sümer, Halûk Hâdi (2006) *İş Hukuku*, Onikinci Bası, Konya: Mimoza Yayını.
- Sümer, Halûk Hâdi (2008) *İş Hukuku*, Ondördüncü Baskı, Konya: Mimoza Yayını.
- Sümer, Haluk Hadi (2011a) "Anayasa'da Yapılan Değişikliklerin Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'na Olası Etkileri", *Prof. Dr. Tankut Centel'e Armağan, İş Dünyası ve Hukuk*, İstanbul: İÜHF Yayını, 541-559.
- Sümer, Halûk Hâdi (2011b) *İş Hukuku*, Onaltıncı Baskı, Konya: Mimoza Yayını, Eylül.
- Sümer, Haluk Hadi (2012) "Toplu İş İlişkileri Kanunu Tasarısı'nın Resmî Arabuluculuk ve Tahkim Konusunda Getirdiği Yenilikler", *Sicil*, 26, Haziran, 50-61.
- Sümer, Haluk Hadi (2013) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Sendikalara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *30. Yılında Yeni Toplu İş Hukuku Düzeni Konferansı, Tebliğler ve Görüşler içinde*, 2013/4 (39), 31-57.
- Sümer, Halûk Hâdi (2014) *İş Hukuku*, Ondokuzuncu Baskı, Konya: Mimoza Yayını, Kasım.
- Süzek, Sarper (2008) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.
- Süzek, Sarper (2013) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 9. Bası, İstanbul: Beta Yayını, İstanbul, Eylül.
- Süzek, Sarper (2014) *İş Hukuku*, Yenilenmiş 10. Bası, İstanbul: Beta Yayını, İstanbul, Eylül.
- Şahlanan, Fevzi (1980) *Sendikaların İşleyişinin Demokratik İlkelere Uygunluğu*, İstanbul: İÜHF Yayını.
- Şahlanan, Fevzi (1986) *Sendikalar Hukuku*, İstanbul: Basisen Yayını, İstanbul.
- Şahlanan, Fevzi (1995) *Sendikalar Hukuku*, İstanbul: Banksis Yayını, İstanbul.
- Şahlanan, Fevzi (2013a) "Sendikalar Kanununda 6356 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *İş Hukukunda Yapılan Son Değişiklikler Semineri*, 21-22 Şubat 2013, Ankara: Kamu-İş Yayını, Mayıs, 41-55.
- Şahlanan, Fevzi (2013b) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu(n) Sendikalara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi" *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 111-143.
- Şahlanan, Fevzi (2013c) "6356 Sayılı Kanuna Göre Yetki Prosedürü ve Toplu İş Sözleşmesinin Yapılması, Geçiş Hükümleri", *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Ka-*

- nunu Bilgilendirme Semineri, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TISK Yayını, 49-55 (soru-cevap: 114-115, 128-131).
- Şahlanan, Fevzi (2014) "6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun Sendikalara İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu* içinde, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz, 366-399.
- Şakar, Müjdat (2000) *İş Hukuku Uygulaması*, El Kitabı, İstanbul: Beta, İstanbul.
- Şakar, Müjdat (2005) *İş Hukuku Uygulaması, Bireysel ve Toplu İş Hukuku, Basın İş Hukuku, Deniz İş Hukuku*, İstanbul: Der Yayınları.
- Şakar, Müjdat (2009) *İş Hukuku Uygulaması*, Yenilenmiş 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, Ekim.
- Şakar, Müjdat (2011) *İş Hukuku Uygulaması*, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, Eylül.
- Şakar, Müjdat (2013a) *Meslek Yüksekokulları İçin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Değişen Mevzuata Göre Yeniden Yazılmış 5. Baskı*, İstanbul: Beta Yayınları, Mart.
- Şakar, Müjdat (2014) *İş Hukuku Uygulaması*, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta, İstanbul, Kasım.
- Şen, Murat (2013b) "6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Grev ve Lokavt Konusunda Getirdiği Yenilikler", *30. Yılında Yeni Toplu İş Hukuku Düzeni Konferansı, Tebliğler ve Görüşler*, 2013/4 (39), 107-132.
- Şenkal, Abdülkadir (1999) *Sendikasız Endüstri İlişkileri* (Genel Olarak Dünyada ve Türkiye'de), Ankara: Kamu-İş Yayını.
- Şenkal, Abdülkadir (2003) "Sosyal Politika ve Uluslararası Sosyal Standartlar (Sosyal Politika Açısından Eleştirel Bir Yaklaşım)", *Kamu-İş*, 7 (2), 1-33.
- Şenkal, Abdülkadir (2005) *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, Birinci Basım, İstanbul: Alfa Yayını, Ağustos.
- Şenkal, Abdülkadir / Mahmut Doğan (2012) "Sosyal Politika ve Sosyal Haklar; Vatanşlık Haklarının Yeniden Kavramsallaştırılması Arayışı", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (17), 63-80.
- Şişli, Zeynep (2014), "Uluslararası Sözleşmeler Karşısında İş Güvencesi Uygulamaları", *İzmir Barosu İş Hukuku Günleri II, Uluslararası Sözleşmelerin İş ve Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Uygulama Sorunları*, 10-11 Mayıs 2013, İzmir: İzmir Barosu Yayını, Ekim, 102-118 (Soru-Cevap: 134-139).
- Şişman, Yener (Editör) *Uluslararası Çalışma Normları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Haziran.
- Talas, Cahit (1953) "Kollektif İş İhtilafını Halletmekle Görevli Tahkim Sistemimiz Hakkında Bazı Düşünceler", *AÜSBF Dergisi*, VIII (1-4), 12-21.
- Talas, Cahit (1955) *İçtimai İktisat Dersleri*, Ankara: AÜSBF Yayını.
- Talas, Cahit (1957) *Sendika Hürriyeti*, Ankara: AÜSBF Yayını.

- Talas, Cahit (1961) *İçtimai İktisat*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş İkinci Bası, Ankara: AÜSBF / Maliye Enstitüsü Yayını,
- Talas, Cahit (1967) *Sosyal Politika*, Birinci Kitap: Sosyal Politikaya Giriş ve Tarihsel Geişim, Yenilenmiş Üçüncü Bası, Ankara.
- Talas, Cahit (1971) "Türkiye'nin Uluslararası Antlaşmaları Karşısında Yüklenmiş Olduğu Görevler ve 274 Sayılı Kanununun Tadilatının Getirmekte Olduğu Aykırılıklar", *274 Sayılı Sendikalar Kanununda Yapılan Değişiklikler*, İstanbul: MO Prodüktivite Kurumu Yayını, 7-40.
- Talas, Cahit (1976) *Sosyal Ekonomi*, İkinci Kitap, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenerek Genişletilmiş Dördüncü Bası, Ankara: S Yayını.
- Talas, Cahit (1979) "Bir İnsan Hakkı Olarak Sendika Hakkı ve Uluslararası Belgelerde Yeri ve Evrimi", *İnsan Hakları Yıllığı*, 1, 36-63.
- Talas, Cahit (1981-1982) "Sosyal Haklar ve Türk Anayasalarında Sosyal Hakların Evrimi", *İnsan Hakları Yıllığı*, 3-4, 38-75.
- Talas, Cahit (1987) "Türkiye'de Sendikal Haklar ve Özgürlükler ve Uluslararası Çalışma Örgütünün Normları", *Atatürk ve 1986 Dünya Barış Yılı*, Ankara: Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayını, 229-260.
- Talas, Cahit (1990a) *Toplumsal Politika (Giriş)*, (4. Baskı), Ankara: İmge Yayını, Ekim.
- Talas, Cahit (1990b) "Yaşam Hakkı ve Toplumsal Haklar", *İnsan Hakları Yıllığı*, 12, 83-90.
- Talas, Cahit (1997a) *Toplumsal Politika*, 5. Baskı, Ankara: İmge Yayını, Ekim.
- Talas, Cahit (1997b) *Toplumsal Ekonomi Çalışma Ekonomisi*, Ankara: İmge Yayını.
- Taşkent, Savaş (1987) "Grev Hakkı ve Sorunları", *Çalışma Hayatımızın Güncel Sorunları* içinde, 213-235.
- Taşkent, Savaş (2004) "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasında Yapılması Öngörülen Değişiklikler", *İş Güvencesi (Esasları ve Uygulama Sorunları), Sendikalar Yasası (Öngörülen Değişiklikler), Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası (Öngörülen Değişiklikler) Semineri*, 28-29 Mayıs 2004, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 2004 Yılı Toplantısı, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, Eylül, 257-270.
- Taşkent, Savaş (2008) "ILO-Türkiye İlişkileri ve Belirli Sorunlar", *Prof. Dr. Devrim Uluçan'a Armağan* içinde (Yayıma Hazırlayan: Mehmet Uçum), Birinci Baskı, Legal Yayıncılık, Ağustos 2008, 31-44.
- TBB (2005) *İnsan Hakları Uluslararası Sözleşmelerinin İç Hukukta Doğrudan Uygulanması*, (Anayasa md. 90 / son), Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını.
- TBMM (2004a) *TBMM Tutanak Dergisi*, S. Sayısı:737, Cilt 70, Dönem: 21, Yasama Yılı: 3, Demokratik Sol Parti İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803).

- TBMM (2004b) *TBMM Tutanak Dergisi*, S. Sayısı: 430, Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekilleri Ankara Milletvekilleri Salih Kapusuz, Haluk İpek, Bursa Milletvekili Faruk Çelik, Ordu Milletvekili Eyüp Fatsa ve Hatay Milletvekili Sadullah Ergin ile 193 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/278).
- TİSK (1986) 2821 Sayılı *Sendikalar Kanunu ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun Uluslararası Normlara Uygunluğu*, Ankara: TİSK Yayını.
- TİSK (2013) *Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu Bilgilendirme Semineri*, 30 Ağustos 2013, İzmir, Ankara: TİSK Yayını.
- Tokol, Aysen (1995) *Uluslararası Sosyal Politika*, 1. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, Eylül.
- Tokol, Aysen (1997a) *Sosyal Politika*, 2. Baskı, Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- Tokol, Aysen (1997b) *Türk Endüstri İlişkileri Sistemi*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, Şubat.
- Tokol, Aysen (2005) *Türk Endüstri İlişkileri Sistemi*, Genişletilmiş 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınları, Şubat.
- Tokol, Aysen (2012) *Türk Endüstri İlişkileri Sistemi*, Yenilenmiş 3. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.
- Tokol, Aysen (2013) *Uluslararası Sosyal Politika*, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınevi Yayınları.
- Tokol, Aysen / Yusuf Alper (Editörler) (2011) *Sosyal Politika*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.
- Tokol, Aysen / Yusuf Alper (Editörler) (2012) *Sosyal Politika*, 2. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.
- Tokol, Aysen / Yusuf Alper (Editörler) (2014) *Sosyal Politika*, 5. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.
- Tolga, Muammer Vassaf (1943) *İş Hukuku*, İstanbul: T. C. Maarif Vekilliği Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi Yayını.
- Tolga, Muammer Vassaf (1952) *İş Hukuku*, İstanbul: T. C. Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Yayını.
- Tolga, Muammer Vassaf (1958) *İş Hukuku*, İstanbul: T. C. Maarif Vekaleti Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu Yayını.
- Tuna, Orhan (1951) *Grev Hakkı, İş Mücadelelerinde Yeri ve Ehemmiyeti*, İstanbul: İÜİF Yayını.
- Tuna, Orhan (1966) *Sosyal Siyaset, Giriş*, İstanbul.
- Tuna, Orhan (1974) *Sosyal Siyaset, Giriş* (Ders Notları), İstanbul.
- Tuna, Orhan / Nevzat Yalçıntaş (1981) *Sosyal Siyaset*, İstanbul: Der Yayınları.
- Tuna, Orhan / Metin Kutal (1962), *Grev Hakkı, Başlıca Meseleleri ve Memleketimiz Bakımında Tanzimi*, İstanbul: İÜİF Yayını.

- Tuncay, A. Can (1975) *İşçi Sendikası Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi*, İstanbul: İÜHF Yayını.
- Tuncay, A. Can (1993) "Uluslararası Çalışma Normlarının Geliştirilmesinde Sosyal Diyalogun Rolü", *İş hukukunun Ulusal ve Uluslararası Temel ve Güncel Konuları* içinde, Ankara: Kamu-İş Yayını, 89-102.
- Tuncay, A. Can (1996) "Türkiye'nin Onayladığı Sendika Özgürlüğüne İlişkin Son Sözleşmeler ve Bunlara Uyumu", *Prof. Dr. Halid Kemal Elbir'e Armağan* içinde, İstanbul: İÜHF Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 505-554.
- Tuncay, A. Can (1997) "87 Sayılı ILO Sözleşmesi ve Türkiye'nin Uyumu", *ILO Normları ve Türk İş Hukuku*, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Millî Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri, Ankara: Kamu-İş Yayını, 73-95.
- Tuncay, A. Can (1999) *Toplu İş Hukuku*, İstanbul: Alfa Yayını.
- Tuncay, A. Can (2000a) "Toplu İş Sözleşmesi Hakkı", *İnsan Hakları* (Editör: Korkut Tankuter) içinde, 1. Baskı, İstanbul: YKY, Aralık, 259-284.
- Tuncay, A. Can (2000b) "Grev Hakkı", *İnsan Hakları* (Editör: Korkut Tankuter) içinde, 1. Baskı, İstanbul: YKY, Aralık, 285-308.
- Tuncay, A. Can (2007) "Kamu Görevlilerinin Sendikalaşması ve Toplu Pazarlık Hakkı", *Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu'na Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 9, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, 157-175.
- Tuncay, A. Can (2008) "Sendikalara İlişkin Son Kanun Tasarısının Getirdikleri", *Sicil*, 21, Mart, 153-164.
- Tuncay, A. Can (2010) "Sendikalar Kanunu Tasarı Taslağının Getirdikleri", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 7 (28), 1341-1348.
- Tuncay, A. Can (2013) "Toplu İş Sözleşmesi Hukukunda 6356 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *İş Hukukunda Yapılan Son Değişiklikler Semineri*, 21-22 Şubat 2013, Ankara: Kamu-İş Yayını, Mayıs, 71-97.
- Tuncay, A. Can (2014) "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Hukukunda Sorunlar ve Gelişmeler", *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Akademik Forumu* içinde, Türkiye Toprak, Seramik, Çimento ve Cam Sanayii İşverenleri Sendikası, 15-18 Ekim 2013, Antalya, Birinci Baskı, İstanbul: Legal Yayını, Temmuz, 456-474.
- Tuncay, A. Can / F. Burcu Savaş (2013) *Toplu İş Hukuku*, Yeni Mevzuata Göre Güncellenmiş 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Eylül.
- Tuncay, A. Can / Ömer Ekmekçi (2013) *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 16. Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Kasım.
- Tunç, Hasan (2000) "Milletlerarası Sözleşmelerin Türk İç Hukukuna Etkisi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye İle İlgili Örnek Karar İncelemesi", *Anayasa Yargısı*, Cilt 17, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayını, 174-193.
- Tunçomağ, Kenan (1980) *İş Hukuku, Toplu İş Sözleşmesi, Uzlaştırma ve Tahkim, Grev ve Lokavt, İş Muhakemesi*, Cilt II, İstanbul: İÜHF Yayını.
- Tunçomağ, Kenan (1989) *İş Hukukunun Esasları*, Birinci Baskı, İstanbul: Beta Yayını, Ocak.

- Tunçomağ, Kenan / Tankut Centel (1999) *İş Hukukunun Esasları*, İkinci Bası, İstanbul: Beta Yayını, Kasım.
- Tunçomağ, Kenan / Tankut Centel (2008) *İş Hukukunun Esasları*, Beşinci Bası, İstanbul: Beta Yayını, Ocak 2008.
- Tunçomağ, Kenan / Tankut Centel (2013) *İş Hukukunun Esasları*, Altıncı Bası, İstanbul: Beta Yayını, Nisan.
- Turan, Kamil (1990) *İş Hukukunun Genel Esasları*, Ankara.
- Turan, Kamil (1993) *Ferdi İş Hukuku*, Ankara: Kamu-İş Yayını.
- Turan, Kamil (1999) "Dünyada ve Türkiye'de Kamu Görevlileri Sendikalarının Hukuki Gelişmeleri", *Kamu-İş*, 4 (4), Ocak, 1-14.
- Türmen, Rıza (2000) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İç Hukukumuzda Etkileri", *Anayasa Yargısı*, Cilt 17, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayını, 32-40.
- Uçkan, Banu (2013) *Türkiye'de Kamu Görevlileri Sendikacılığı*, İstanbul: Legal Yayını.
- Ulucan, Devrim (1987) "Toplu İş Sözleşmesi Özerkliğinin Hukuki ve Uygulamaya İlişkin Güncel Sorunları", *Çalışma Hayatımızın Güncel Sorunları* içinde, 171-209.
- Ulucan, Devrim (1997) "158 Sayılı ILO Sözleşmesi ve Türkiye'nin Uyumu", *ILO Normları ve Türk İş Hukuku*, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 20. Kuruluş Yılı Kutlama Semineri, Ankara: Kamu-İş Yayını, 159-169.
- Ulucan, Devrim (2010) "Toplu İş İlişkileri Yasa Taslağı İle Kolektif İş Hukuku Alanında Önerilen Bazı Değişiklikler", *Osman Güven Çankaya'ya Armağan* içinde, Ankara: Kamu-İş Yayını, 231-240.
- Ulucan, Devrim (2012) "12 Eylül Tarihli Anayasa Değişikliklerinin Toplu İş Hukukuna Yansımaları", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 9 (33), 3-29.
- Ulucan, Devrim (2013) "Kanuni Grev Kararı ve Sonuçları", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 281-293.
- UN, ESC (2008) Economic and Social Council, Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Substantive session of 2011, *Implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Initial reports submitted by States parties under articles 16 and 17 of the Covenant, Turkey (25 June 2008)*, English, E/C.12/TUR/1, Distr. General, 28 January 2009.
- Uşan, M. Fatih (2006) *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, İş Hukuku, Cilt 1, Ankara: Gazi Kitabevi Yayını, Eylül.
- Ünal, Canan (2014) "Çocukların Korunması Hakkı Kapsamında Çocuk İşçiliği Sorununun Çözümü ve Çözumsuzlüğü", *Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, VI, Bildiriler* içinde, Petrol-İş Yayını, İstanbul, Kasım 2014, 289-305.
- Ünsal, Engin (2003) *Sendika Özgürlüğü ve Uluslararası Çalışma Örgütü ile T. C. Hükümetleri İlişkileri*, Birinci Bası, İstanbul: Beta Yayını, Şubat.
- Yenisey, Kübra Doğan (2013) "Sendikal Örgülenmede İşkolu Esası ve İşkolunun Belirlenmesi" *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 43-68.
- Yenisey, Kübra Doğan (2014) *İş Hukukunun Emredici Yapısı*, İstanbul: Legal Yayını, Mart.

- Yorgun, Sayım (2013) "Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Yeni Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu", *Çalışma ve Toplum*, 2013/4 (39), 363-385.
- Yüzbaşıoğlu, Necmi (1994) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Türk Hukuk Düzenindeki Yeri Üzerine", *İnsan Hakları Merkezi Dergisi*, II (1), Mayıs.
- Yüzbaşıoğlu, Necmi (2004) "Mayıs 2004'te Anayasanın 90'ıncı Maddesine Eklenen Hükmün Türk Anayasallık Blokuna Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", *Bülent Tanör Armağanı* içinde, İstanbul: Legal Yayıncılık, Hukuk Kitapları Serisi: 32, 782-818.

Ek Çizelge
Yapıt, Makale ve Yazıları İncelenen
İş Hukuku ve Sosyal Politika
Akademisyenler Listesi

A

Ağaoğlu, Samet
Akı, Erol
Aktaş, M. Murat
Aktay, Nizamettin
Alp, Nihat Seyhun
Alpagut, Gülsevil
Alper, Yusuf
Altan, Ömer Zühtü
Akyiğit, Ercan
Andaç, Faruk
Arıcı, Kadir
Astarlı, Muhittin
Ayaz (Hotar), Nükhet
Aydın, Ufuk

B

Bakırcı, Kadriye
Başbuğ, Aydın
Başterzi, Süleyman
Baysal, Ulaş

C

Canbolat, Talat
Caniklioğlu, Nurşen
Centel, Tankut

Ç

Çelik, Aziz
Çelik, Nuri
Çubuk, Ali

D

Demir, Fevzi
Demircioğlu, Murat

Dereli, Toker

Doğan, Mahmut

Doğan, Sevil

E

Ekmekçi, Ömer
Ekonomi, Münir
Elbir, Halit Kemal
Engin, Murat. E.
Erdut, Zeki
Erkul, İhsan
Ertürk, Şükran
Esen, Bülent Nuri
Esener, Turhan
Eyrenci, Öner

G

Gerek, Nüvit
Gökçek Karaca, Nuray
Gökçeoğlu-Balcı, Şebnem
Gülerman, Adnan
Gümüş, M. Fatih
Güven, Ercan
Güznel, Ali

H

Hüdaioğlu, Selahattin

I

Işık, Rüçhan
Işıklı, Alpaslan

İ

İzveren, Adil

K

Kandemir, Murat

Kaya, Pir Ali

Kessler, Gerhard

Korkmaz, Fahrettin

Kutal, Metin

M

Mahiroğulları, Adnan

Mimaroğlu, Sait Kemal

Mollamahmutoğlu, Hamdi

Narmanlıoğlu, Ünal

O

Odaman, Serkan

Oğuzman, Kemal

Okur, Zeki

Ö

Ören, Kenan

Özdemir, Burhan

Özkaraca, Ercüment

Öztürk, Mehmet Onat

Özveri, Murat

R

Reisoğlu, Seza

S

Sağlam, Fazıl

Sargutan, A. Erdal

Savaş, F. Burcu

Sayın, Ali Kemal

Saymen, Ferit Hakkı

Selamoğlu, Ahmet

Selek Öz, Cihan

Senyen-Kaplan, E. Tuncay

Seyyar, Ali

Soyer, M. Polat

Sönmez, Fikret

Sözer, Ali Nazım

Subaşı, İbrahim

Sunar, Kemal Sahir

Sur, Melda

Sümer, Halûk Hâdi

Süzek, Sarper

Ş

Şahlanan, Fevzi

Şakar, Müjdat

Şen, Murat

Şenkal, Abdülkadir

Şişli, Zeynep

T

Talas, Cahit

Taşkent, Savaş

Tolga, Muammer Vassaf

Tokol, Aysen

Tuna, Orhan

Tuncay, A. Can

Tunçomağ, Kenan

Turan, Kamil

U

Uçkan, Banu

Ulucan, Devrim

Uşan, M. Fatih

Ü

Ünal, Canan

Ünsal, Engin

Y

Yenisey, Kübra Doğan

Yorgun, Sayım